

... partnerstvom k spoločnému rozvoju ...

VITAJTE V REGIÓNE HORNÝ ŠARIŠ

Horný Šariš dostal názov od hradu Šariš, podľa ktorého sa pomenovala aj historická stolica, neskôr župa. Hranice župy sa ustálili v priebehu 14 st. A s malými zmenami trvali do roku 1922, kedy župy zanikli. Územie Šariša bolo kontinuálne osídlené už od praveku. Sídlny obraz severného Šariša bol v 15. a 16. storočí výrazne poznačený kolonizáciou pastierskeho rusínskeho obyvateľstva na valašskom práve. V období neskoršieho feudalizmu bol poznačený najmä úbytkom obyvateľstva pri protihabsburských stavovských povstaniach a morových epidémiách.

Región horný Šariš, do ktorého sa zaraďujú okresy Bardejov, Svidník a čiastočne Stropkov, ležiace na severovýchode Slovenska aj napriek neoceniteľne bohatými historickými pamiatkami, krásnou, bohatou klenotnicou priam nevyčerpatelných prírodných, krajinársko-ekologických krás, je pomerne málo objavený turistami. Jeho okolie je predurčené na rozvoj turistiky, vidieckej turistiky a cestovného ruchu. K najsilnejším stránkam regiónu patrí atraktivita prírodného prostredia a klimatické pomery, neznečistená príroda, nepostihnutá priemyselnými škodlivinami, bohatá flóra a množstvo zveri.

Územie Šariša patrí do oblasti Nízke Beskydy, ktorých príroda je zachovaná, pestrá a mnohotvárna. Celá oblasť leží v mierne teplej klimatickej oblasti s priemernou ročnou teplotou vzduchu 6 – 8° C. Ročné zrážky sa pohybujú v rozmedzí 700 – 800 mm. Snehová pokrývka je 80 – 100 dní v roku a v severnej časti je viac ako 80 cm.

Územie v okrese Bardejov patrí do povodia Tople a Torysy. Medzi ich prítoky patria Kamenec, Radomka, Černošina, Sveržovka. Územie okolia Svidníka odvodňuje Ondava, ktorá pramení v Ondavskej vrchovine pri obci Ondavka. Jej významnými prítokmi sú Ladomirka, Chotčianka, Vojtovec a Brusnička. Na rieke Ondava sa nachádza vodná nádrž Domaša.

Na území okresov Bardejov, Svidník a Stropkov sa nachádza okolo 90 minerálnych prameňov. Najznámejšie z nich sú v Bardejovských Kúpeľoch. Hlavný prameň, Lekársky prameň, Herkules, Alžbeta, Klára, Anna, Napoleon a Alexander vyvierajú v centrálnej parkovej časti kúpeľov. Rozdielnosť v chemickom zložení vody umožňuje jej všestranné využitie v liečebnom procese s rozličným pôsobením na ľudský organizmus.

V minulosti sa nachádzali kúpele aj v obci Cigeľka, kde je prameň so slanou jodobromovou minerálnou vodou, ktorá sa oddávna plní do fľaš a vyváža aj do zahraničia. Sústava minerálnych prameňov sa nachádza aj v obci Šarišský Štiavnik, kde boli kúpele a potom detská ozdravovňa. Známe a navštevované minerálne pramene sú aj v Dlhej Lúke, Mikulásovej, Radome, Dubovej, Havranci, Chotči a v Gribove.

Územie regiónu horného Šariša leží na rozhraní Východných a Západných Karpát, obsahuje prvky západokarpatskej a aj východokarpatskej fauny. Druhové spektrum je ovplyvnené zasahovaním Chránenej krajiny oblasti Východné Karpaty, pričom sa tu vyskytujú karpatské endemity. Najväčšiu a najpestrejšiu triedu tvoria vtáky, čo je ovplyvnené vodnou nádržou Domaša, ktorá tvorí dôležitý biotop pre hniezdenie vodného a vo vode žijúceho vtáctva.

Charakteristickým druhom flóry je veronika nitková, ďatelina otvorená, kosatec žltý, žltuška lesklá. Pre severnejšiu časť je významný výskyt iskerníka štetinkatého, štiavu hustého, roripovníka východného. Vo väčšej miere sú tu zastúpené sekundárne brezovo-borovicové lesíky, bukové a dubové lesy, jedľovo-smrekové lesy a ružovo-trnkové kroviny.

Severná časť pozdľa štátnej hranice susedí s chránenými časťami prírody Magurski Park Narodowy a Jasielski Park krajoobrazowy v Poľskej republike.

V regióne sa nachádzajú chránené územia: 8 - prírodná rezervácia, 4 - národná prírodná rezervácia, 1- chránený areál.

V regióne sa nachádzajú veľmi zaujímavé atraktívnosti cestovného ruchu. Známe je historické mesto Bardejov s pamiatkami, ktoré sú zaradené do Svetového kultúrneho dedičstva a svetoznáme Bardejovské Kúpele.

Významnou súčasťou tohto regiónu sú drevené chrámy východného obradu, sústredené na pomerne malom priestore, ktoré sa svojou originalitou, technicko - umeleckým stvárnením a spoločenským významom zaraďujú medzi najcennejšie kultúrne skvosty Slovenskej republiky a sú chránené ako národné kultúrne pamiatky. K pozoruhodným pamiatkam patria aj murované pravoslávne, rímskokatolícke a gréckokatolícke chrámy.

Výhodou tohto územia je predovšetkým kvalita životného prostredia a veľký počet historických a kultúrnych pamiatok. Región je málo priemyselne rozvinutý, neobjavený pre masovú turistiku. Výhodná poloha regiónu na trase Poľsko - Slovensko - Maďarsko vytvára predpoklady pre rozvoj aktívneho cestovného ruchu. Okrem toho má veľa zariadení, ktoré slúžia cestovnému ruchu a to rekreačná oblasť - vodná nádr. Domaša, ZOO PARK Stropkov, múzeá, skanzeny, galérie, kúpaliská, lyžiarske vleky, pamätníky a iné.

Veľmi atraktívny priestor z hľadiska cestovného ruchu tvoria vojnové exponáty v historickom priestore Prírodného dukelského bojiska, vrátane Pamätníka Československej armády na Dukle s areálom, Pamätníka Sovietskej armády vo Svidníku s cintorínmi, múzeom a vyhliadkovou vežou na Dukle.

Návštevníci si môžu pozrieť Vojenské múzeum vo Svidníku, ktoré je špecializovanou inštitúciou pre oblasť vojenskej histórie na východnom Slovensku z 1. a 2. svetovej vojny. Muzeálnu expozíciu Vojenského múzea dotvára komplex prírodného múzea v Duklianskom priesmyku a v Údolí smrti.

SNM – Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry ponúka veľmi bohaté a cenné zbierky exponátov a dokumentov zo života Rusínov-Ukrajincov. Nad areálom amfiteátra vo Svidníku sa nachádza národopisná expozícia v prírode – skanzen. Ďalšou expozíciou múzea je Galéria Dezidera Millyho.

Rozvíjajúcimi sa strediskami zimného športu sú Nižná Polianka, Regetovka, Stebnícka Huta, Nižný Komárnik, Medvedie, Šarbov, Svidník, Giraltovce, Stropkov, Miková, Šandal a v zimnom období majú výhodné snehové podmienky. V letnej sezóne je výborná rekreácia na blízkej vodnej nádrži Domaša. V mestách Stropkov a Bardejov – Dlhá Lúka a v obciach Abrahámovce, Krajná Poľana a Lužany pri Topli je chov koní a jazdy na koňoch i na koči.

BARDEJOV

Starobylé mesto Bardejov patrí medzi historicky významné mestá na Slovensku. Je kultúrne a hospodárske sídlo okresu a má viac ako 34 000 obyvateľov. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1241 a našla sa v Ipatijevskom letopise/ kronike. Výhodná poloha predurčovala mesto, aby sa stalo významným obchodným a spoločenským centrom. K jeho rozvoju najviac prispeli privilégia udelené kráľom Ľudovítom I. V roku 1352. Noví osadníci boli oslobodení od poplatkov, bolo povolené konať osemdnový výročný jarmok a kráľ nariadil opevniť mesto, čím vznikol jedinečný fortifikačný systém, z veľkej časti zachovaný dodnes.

V roku 1365 získalo mesto hrdelné právo a privilégium mať vlastného kata. V roku 1376 sa stal Bardejov slobodným kráľovským mestom. Ekonomický rozvoj ovplyvnilo právo skladu z r.1402, ktoré určovalo kupcom ponúknuť svoj tovar najprv na predaj v meste. Domáci obchodníci mali povolený voľný pohyb a nemuseli platiť kráľovské mýta. Od roku 1453 má mesto vlastný erb, udelený kráľom Ladislavom. Najväčší vzostup v oblasti kultúry a rozvoj cechov a remesiel zaznamenal Bardejov v 15. storočí,

ktorému sa zvykne hovoriť aj zlatý vek kultúry. Významnú úlohu v ňom zohral reformátor Leonard Stöckel, rektor humanistického gymnázia.

V 17. storočí postihli mesto Rákocziovské a Tökölyovské povstania, mor a veľké požiare, čo bolo začiatkom jeho úpadku. Priemysel bol slabo rozvinutý a niekoľko sklární v okolí a malá továreň na výrobu hračiek nestačili uživiť obyvateľstvo. Ani poľnohospodárstvo neriešilo tento problém, a tak nastalo masové vysťahovalectvo.

Priemysel a výstavba sa začali rozvíjať až po II. svetovej vojne, kedy sa v meste vybudoval veľký obuvnícky závod, drobné podniky a výrobné družstvá. Začalo sa s obnovou bohatého historického dedičstva a v polovici 60-tych rokov bolo centrum mesta vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Začiatkom 70-tych rokov sa začalo s výraznou rekonštrukciou historického centra. Za aktívnu záchranu historických pamiatok udelilo UNESCO v roku 1986 mestu Bardejov Zlatú európsku medailu. V decembri roku 2000 bolo mesto Bardejov zapísané do Zoznamu svetového dedičstva.

Najvýznamnejšie pamiatky mesta

Historické jadro mesta je mestská pamiatková rezervácia. Zachovalo sa pôvodné mestské opevnenie z polovice 14. st. S úpravami na začiatku 15. st. Vo veľkom množstve sa zachovali bašty, brány a hradobné múry. Radničné námestie je lemované renesančnými meštianskymi domami postavenými na gotických základoch, ktoré majú množstvo bohato zdobených portálov, výklenkov a schodísk.

Bazilika sv. Egídia patrí medzi najvzácnejšie kultúrne pamiatky. Prešla niekoľkými stavebnými úpravami. Vo svojej terajšej podobe predstavuje jeden z vrcholov neskorkej gotiky na východnom Slovensku.

Trojloďová bazilika je nad svätyňou a v hlavnej lodi ukončená sieťovou klenbou, v bočných lodiach krížovou klenbou a pod chórom hviezdicovou klenbou. Impozantný je interiér chrámu, kde sa zachovalo 11 pôvodných gotických krídlových oltárov. Krídla tvoria tabuľové maľby, zobrazujúce život svätca, ktorému bol oltár zasvätený. Najcennejším oltárom je oltár Narodenia Pána, najcennejšou plastikou kamenná Pieta, jediná kamenná plastika v kostole a najcennejšou maľbou je Tvár Krista.

Stredoveká radnica

Prvá renesančná stavba na Slovensku bola postavená v rokoch 1505 a. 1511. Stavebnú časť realizovali Majster Ján z Prešova, Majster Alexander a Majster Alexius. Interiér maliarsky vyzdobil Theofil Stancel a exteriér Matej Grünwald. Rímsu radnice zdobí 118 kamenných plastík. Na vrchole južného špicu je socha rytiera Rolanda, symbolizujúca kráľovské výsady. Na severnej strane je rarita – slnečné hodiny. Od roku 1905 je tu Šarišské múzeum. V radnici je umiestnená muzeálna expozícia Bardejov – slobodné kráľovské mesto, s nádhernými zbierkami dokumentov k správe mesta, gotické oltáre, ikony, plastiky, reprezentujúce i stredovekú slávu mesta. Zbierka ikonopisných pamiatok tvorí špecializovanú expozíciu ikôn Šarišského múzea.

Mestský hradobný systém Bardejova bol jedným z najdokonalejších opevnení na Slovensku, z ktorého značná časť je zachovaná. Zrenovovaných je deväť bášť a dva barbakány. Pozoruhodná je Hrubá bašta, ktorej hrúbka múrov je až 3,5 m. Dolná brána uzatvárala vstup do mesta na severovýchode. Pôvodne vežovú bránu zo 14. st. Doplnili v prvej polovici 15. st. o pravouhlé predbránie s padacím mostom, ktorý v roku 1821 bol nahradený dvojoblúkovým kamenným mostom. Medzi Severnou a Školskou baštou je pamätník Juraja Wintera z r.1679, vtedajšieho richtára mesta a veliteľa vojsk, ktorý padol pri obrane mesta pred vojskami Imricha Tökölyho. Barbakán Hornej brány uzatváral vchod do mesta na južnej strane, z ktorého sa zachovali časti múrov a vystužené vodné priekopy.

Židovské suburbium.

Židia, ktorí v 18. storočí tvorili početnú časť obyvateľstva, si v rokoch 1771–73 postavili veľkú synagógu, ktorá sa stala základom pre vybudovanie židovského suburbia. V synagóge sa zachovali nástenné maľby s rastlinnými motívami z konca 19. st.. Na objekte bola 9.6.1991 osadená pamätná tabuľa na počesť všetkým židom zavraždeným počas II. svetovej vojny.

Šarišské múzeum Bardejov

Múzeum bolo založené 21. decembra 1903 ako múzeum Šarišskej župy. Prvá historická expozícia bola otvorená 23. júna 1907.

Po roku 1945 sa múzeum začalo profilovať ako vlastivedné, zamerané na dokumentáciu vývoja prírody a spoločnosti od praveku po súčasnosť. Od r. 1950 sa sústredilo na dokumentáciu bardejovskej mestskej rezervácie.

V súčasnosti dokumentuje historické, prírodné a spoločenské pomery regiónu horného Šariša. Spravuje vyše 700-tisíc zbierkových predmetov z rôznych oblastí muzeálnej práce.

Rozsahom svojich zbierok a výsledkami odbornej práce zaraďuje sa medzi najvýznamnejšie a najstaršie múzeá na Slovensku. Jeho umelecko-historické a prírodné zbierky patria k najcennejším na Slovensku. Celoslovenskú pôsobnosť má v oblasti dokumentácie ikonopisnej tvorby východného obradu. Mesto Bardejov je zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, a tým aj hnutelné zbierky múzea získavajú charakter svetového významu.

Múzeum má niekoľko expozícií.

Historická „**Bardejov – slobodné kráľovské mesto**“ je umiestnená v goticko-renesančnej radnici z r. 1505–1511 prezentuje stredoveké dejiny Bardejova od prvej písomnej zmienky z r. 1241 po koniec 18. st. jeho hospodársky, spoločenský a kultúrny život.

Expozícia **Ikony** je jedinou samostatnou špecializovanou expozíciou ikonopisných pamiatok východného obradu na Slovensku. Prezentuje ikony – maľby na dreve a na plátne od 16. st. do polovice 19. st..

Prírodovedná „**Príroda severovýchodného Slovenska a jej ochrana**“ je koncipovaná ekologicky. Exponáty rastlín a živočíchov sú vystavené podľa príslušnosti k jednotlivým biotopom. Vyše 1700 exponátov z našej prírody dopĺňa stála výstava svetovej exotickéj fauny, ktorá je delená podľa jednotlivých zoogeografických oblastí.

*Kontakt: Radničné námestie 13, Bardejov, tel/fax: 054/472 4966 e-mail: sarmus@nextra.sk
www.nextra.sk/sarmus*

Otváracia doba expozícií v Bardejove:

- v letnej turistickej sezóne od 1.5. –30. 9. Pondelok – Nedeľa: 8.30 – 12.00 12.30 – 17.00
- mimo sezóny od 1.10. –30. 4. Utorok – Nedeľa: 8.00–12.00 12.30–16.00

Vysunutá expozícia „**Skanzen – múzeum ľudovej architektúry**“ v Bardejovských Kúpeľoch.

Na ploche 1,5 ha je v parkovej a záhradnej úprave – etnoparku rozmiestnených 24 expozičných objektov, ktoré prezentujú ľudovú kultúru a staviteľstvo dvoch etníc – slovenského a rusínskeho obyvateľstva, žijúceho v regióne Horného Šariša a severného Zemplína.

Sú tu zastúpené obytné zrubové domy, rôzne hospodárske stavby, technické stavby, sakrálné stavby. Múzeum ľudovej architektúry bolo otvorené roku 1965 a patrí k najstarším skanzenom na Slovensku.

Národopisná expozícia v Bardejovských Kúpeľoch prezentuje kroje, domácu výrobu a výrobky ľudových remeselníkov z horného Šariša. Expozícia prezentuje aj sakrálné ľudové umenie – plastiky a maľby na skle. Jej súčasťou je Expozícia Dejín Bardejovských Kúpeľov a Lekárska expozícia.

Kontakt: Vila Rákoci, Bardejovské Kúpele, tel.: 054/472 2072.

Otváracia doba expozícií v Bardejovských Kúpeľoch:

- v letnej turistickej sezóne od 1.5. –30. 9.

Pondelok – Nedeľa 9.00– 12.00 12.30–17.00

- mimo sezóny od 1. 10. – 30. 4.

Utorok – Nedeľa 8.30–12.00 12.30–15.00

BARDEJOVSKÉ KÚPELE

Bardejovské Kúpele sa nachádzajú 6 km severne od Bardejova. Po prvý raz sa spomínajú v kráľovskom spise z roku 1247. V kúpeľoch sa liečilo viacero významných osobností, okrem iných dcéra rakúskeho cisára Františka I. a druhá manželka Napoleóna I. Mária Lujza, básnik Sándor Petőfi, ruský cár Alexander I. a v roku 1895 manželka Františka Jozefa I. cisárovná Alžbeta. Hotel, v ktorom bývala cisárovná bol na jej počesť premenovaný na Hotel Alžbeta a v roku 1903 bola v parku postavená jej bronzová socha.

V kúpeľoch sa liečia choroby zažívacieho traktu, dýchacieho ústrojenstva, ľahšie srdcové ochorenia a pod. Minerálne pramene sa využívajú na pitné kúry, kúpeľnú a inhalačnú liečbu. Na modernej kolonáde možno piť vodu z ôsmich prameňov rozmanitého chemického zloženia.

V areáli kúpeľov sa zachovali dobové stavby v klasicistickom, neoklasicistickom a eklektickom slohu a kúpeľná architektúra je doplnená o nové, moderné objekty, ktoré poskytujú návštevníkom pohodu a prispievajú k zlepšeniu zdravia. Na okraji kúpeľov je spomínaná expozícia ľudovej architektúry z regiónu horného Šariša. Nádherné prírodné prostredie s dobrou vybavenosťou sú veľmi vhodné na oddych a liečenie po celkovej fyzickej a duševnej námahe.

SVIDNÍK

Okresné mesto Svidník sa nachádza na sútoku Ondavy a Ladomirky, v severovýchodnej časti Slovenska, medzi malebnými vrškami Nízkych Beskýd. Najstarší zápis o ňom je z roku 1355. V druhej polovici 14. st. viedla z podunajskej a potiskej oblasti cez Svidník do Poľska dôležitá obchodná cesta.

V polovici 18. st. vzrástol význam Svidníka a stal sa sídlom tretieho okresu Makovického panstva. Jeho majetky vlastnili Erdödyovci a Szirmaiovcí. Svidník bol neskôr aj sídlom slúžnovského okresu.

Neúrodné roky, cholera, zlé hospodárske pomery a bieda boli na konci 19. st. hlavnými príčinami hromadného vysťahovalectva do zámoria a na Dolnú zem. Ustupujúce jednotky cisársko-kráľovskej armády v období prvej svetovej vojny podpálili Svidník, čo podnietilo ďalšiu vlnu vysťahovalectva. Bieda, zaostalosť a chudoba sprevádzali obyvateľstvo tohto regiónu a. do skončenia druhej svetovej vojny. Región počas svetových vojen utrpel značné vojnové straty. Dukla a samotné mesto Svidník sa stali natrvalo symbolom obetí druhej svetovej vojny.

Povojnové obdobie sa nieslo v znamení intenzívneho rozvoja celého regiónu. Výstavba odevných závodov, strojárni potravinárskeho priemyslu, viacerých miestnych podnikov, bytov, škôl a

zariadení služieb prispeli k obnove hospodárstva. Vybudovala sa nová moderná nemocnica, ktorá bola pomenovaná podľa čestného občana Svidníka arm. generála Ludvíka Svobodu. Z vďaky za oslobodenie, pomoc v povojnovej obnove regiónu, bola v centre Svidníka postavená jeho socha v nadživotnej veľkosti, jediná socha na Slovensku.

Slovenské národné múzeum – múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku, jediné svojho druhu na Slovensku, u. takmer 50 rokov zhromažďuje a prostredníctvom svojich expozícií sprístupňuje historické doklady o Rusínoch-Ukrajincoch, ktorí obývajú okolo 250 obcí severovýchodného Slovenska pozdĺž slovensko-poľskej hranice, počnúc najvýchodnejšou dedinou Nová Sedlica v okrese Snina a končiac najzápadnejšou obcou Osturňa v okrese Poprad. Má tri expozície a je jedným z najvýraznejších a najstarších štátnych špecializovaných národnostných múzeí na Slovensku.

Hlavnou expozíciou múzea je **kultúrno-historická**, ktorá dokumentuje základné etapy kultúrno-historického, politického a sociálneho vývoja tohto obyvateľstva. Sú tu exponované unikátne archeologické nálezy ako mamutí kel a mamutí zub z okolia Svidníka, kamenné sekeromlaty, amforovité nádoby, stredoveké písomné pamiatky o vzniku jednotlivých obcí, dokumenty o sociálnom a národnostnom postavení obyvateľstva, ukážky hmotnej a duchovnej kultúry, vrátane dokumentácie literárneho úsilia Rusínov-Ukrajincov na Slovensku.

Druhou expozíciou je **Galéria Dezidera Millyho**. Nachádza sa v barokovom kaštieli z 18. storočia. Centrálne miesto v expozícii majú diela Dezidera Millyho, jedného z najvýznamnejších maliarov z radov Rusínov – Ukrajincov Slovenska, príslušníka Generácie 1909, ktorý vošiel do dejín moderného výtvarného umenia na Slovensku ako jeden z jeho zakladateľov

Medzi najstaršie a najcennejšie zbierkové predmety múzea a exponáty umiestnené v galérii patria ikony. Zbierky prezentujú chronologický vývoj ikonopisného umenia 16. – 18. st. Expozícia predstavuje vývoj výtvarného umenia Rusínov-Ukrajincov od 15. storočia po súčasnosť a sú v nej

vystavené diela predstaviteľov staršej a mladšej generácie výtvarníkov.

Na rozlohe 10 hektárov je **národopisná expozícia múzea v prírode – skanzen**, kde je umiestnených 50 objektov. Okrem 11 obytných domov nachádzajú sa tu aj všetky druhy hospodárskych stavieb. Technické stavby sú zastúpené vodným a veterným mlynom, pílou, mostom a stupami. Tieto sú umiestnené pozdĺž potoka, kde sú všetky nevyhnutné podmienky pre demonštrovanie ich činností. Stavby všeobecného prospechu zastupuje škola, požiarna zbrojnica, krčma s vozárňou, dedinský obchod, kováčska dielňa a trhovisko. Dominantou expozície je drevená cerkva z roku 1766, premiestnená z obce Nová Polianka so zvonnicou i prícestnými krížmi a kaplnka.

Komplex usadlostí vzájomne pospájaných komunikačnou sieťou, doplnený agro a zoo expozíciou, vytvára vhodnú príležitosť na celkové poznanie života a kultúry tejto národnostnej menšiny, ako aj na oddych v atraktívnom prostredí tradičnej rusínsko-ukrajinskej dediny s možnosťou občerstvenia vo furmanskej krčme.

Areál expozície nadväzuje na prírodný amfiteáter, kde sa každoročne konajú Slávnosti kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska. V skanzene sa uskutočňuje jeden z programov týchto Slávností pod názvom „POKLADY ĽUDU“, ktorý predstavuje miestne tradičné ľudové zvyky.

Expozície sú otvorené denne okrem pondelka:

Utorok – Piatok 08.30 –16 00 hod.

Sobota – Nedeľa 10.00 –16.00 hod.

Národopisná expozícia v prírode (skanzen) je otvorená:

v letnom období od 1. mája do 15. októbra

Utorok – Piatok 08.30 – 18.00 hod.

Sobota – Nedeľa 10.00 – 18.00 hod.

v zimnom období len vopred ohláseným výpravám.

Kontakt: Slovenské národné múzeum – múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry

tel.: 054/7521569, 7521365, 7522271, e-mail: muzeum@muk.sk. www.muk.sk

Vojenské múzeum Svidník

V hlavnej budove Vojenského múzea vo Svidníku, ktorého poslaním je zbierkotvornou, výstavnou a výskumnou činnosťou prezentovať dejiny vojenstva je inštalovaná expozícia, ktorá dokumentuje vojenské dejiny východného Slovenska od roku 1914 do roku 1945. Zbierkový fond múzea má viac ako 20 tis. exponátov. Vystavené dokumenty poukazujú na priebeh 1. svetovej vojny v pohraničných oblastiach východného Slovenska s osobitným zreteľom na ofenzívu ruských vojsk cez Duklianský priesmyk v roku 1944. Vystavené dobové exponáty, zbrane, uniformy, vyznamenania dopĺňajú toto historické obdobie. V ďalšej časti expozície sú prezentované dejiny vojenstva na východnom Slovensku v medzivojnovom období v rokoch 1918 a. 1939

V areáli pri hlavnej budove múzea vo Svidníku sa nachádza Pamätník Sovietskej armády a cintorín, kde je pochovaných vyše 9 tisíc vojakov. Postavený bol v roku 1954 s príslušným parkom a skanzenom, kde je umiestnená ťažká bojová technika, ktorý tvorí národnú kultúrnu pamiatku.

Súčasťou expozície múzea je prírodné duklianske bojisko, ktoré sa rozprestiera na ploche 20 km². Nachádza sa v ňom 49 rozmerných exponátov. Je to predovšetkým ťažká bojová technika, zrekonštruované palebné postavenia čs. delostrelectva, pozorovateľne, zemľanky, bunkre a ďalšie vojenské pamiatky 2. svetovej vojny.

Osobitné miesto v prírodnom areáli zaujíma Pamätník Čs. armády na Dukle, ktorý je spolu s cintorínom padlých vojakov národnou kultúrnou pamiatkou. Na cintoríne je pochovaných 565 príslušníkov čs. armádneho zboru. Pamätník bol postavený v roku 1949 a symbolizuje klin vrazný do nepriateľskej obrany.

Neďaleko od Duklianskeho priesmyku na slovensko-poľských hraniciach sa nachádza vyhliadková veža, ktorá je hlavným informačným strediskom pre návštevníkov Dukly o histórii duklianskych bojov. Objekt veže, ktorý je vysoký 50 metrov, má zaujímavé architektonické riešenie a poskytuje panoramatický výhľad na poľskú a slovenskú stranu.

V komplexe prírodného duklianskeho bojiska pri obci Kapišová nachádza sa **Údolie smrti**. V teréne je rozmiestnených 8 tankov. Táto vojenská pamiatka, ktorá je raritou svojho druhu na Slovensku, znázorňuje tankovú rotu v útoku. Symbolicky tak pripomína najťažšie tankové boje po prekročení hraníc na Duklianskom priesmyku v roku 1944.

Otváracia doba:

Vojenské múzeum Svidník

- v období január - jún, september - december

Utorok - Piatok: 8.00 -16.00 hod.

Sobota – Nedeľa: 10.00 –14.00 hod.

- v mesiacoch júl – august

Utorok – Piatok: 8.00 –16.00 hod.

Sobota – Nedeľa 8.30 –17.00 hod.

Vyhliadková ve. a na Dukle

- od 15. apríla do 15. októbra,

Utorok – Piatok 8.30 –17.00 hod.

Sobota – Nedeľa 9 30 –18.00 hod.

- od 16. októbra do 14. apríla – zatvorené

Kontakt: Vojenský historický ústav – Vojenské múzeum, tel.: 054/75 21398

Vyhliadková veža Dukla, tel.: 054/7593223.

Ostatné pamiatky mesta Svidník a okolia:

Gréckokatolícky chrám sv. Paraskievy – neskorobarokový, z 2. polovice 18. st.

Gréckokatolícky chrám Panny Márie klasicistický z ěias okolo r. 1800.

Pravoslávny chrám sv. Trojice vybudovaný v r. 1994

Rímskokatolícky kostol Božského srdca Ježišovho vysvätený v r. 1996.

Vo Svidníku dlhé roky pôsobil spisovateľ a národný buditeľ Rusínov-Ukrajincov **Alexander Pavlovič** (1819 – 1901). Je pochovaný na cintoríne pri gréckokatolíckom chráme, v ktorom je umiestnená jeho pamätná tabuľa. Plastika A. Pavloviča sa nachádza pred budovou Mestského kultúrneho strediska. Jej autorom je náš rodák František Gibala.

Na budove Okresného úradu vo Svidníku je umiestnená **pamätná tabuľa M. I. Kutuzova** s jeho reliefom a textom: „ 9.-10. januára 1806 obyvateľstvo Svidníku prijalo slávneho ruského vojvodu Michaila Illarionoviča Kutuzova na ceste do vlasti. Svidník 23. február 1956 “.

Pamätná tabuľa Víta Nejedlého je umiestnená na rodinnom dome Michala Gajdoša v Ladomirovej č. 30. Mramorová pamätná tabuľa nepravidelného tvaru, autorov Borodáč – Gibala, na ktorej je ratolest' s nápisom „*V tomto dome dňa 11. decembra 1944 vystupoval prvý- krát v oslobodenej vlasti Vojenský umelecký súbor. Posledný raz tu dirigoval jeho zakladateľ Vít Nejedlý.* “

V Hunkovciach je **nemecký vojenský cintorín** z druhej svetovej vojny, na ktorom je pochovaných 2311 vojakov. Druhý podobný je v obci Zborov. Prvú svetovú vojnu pripomínajú pamätníky v Bardejovských kúpeľoch, Jurkovej Voli a Ladomirovej a cintoríny vo Svidníku, vo Vyšnom Mirošove a ďalších obciach. Cenný je aj židovský cintorín v Ladomirovej a v Zborove.

Na hore Makovica je inštalovaná **socha sv. Floriána**, ku ktorej sa každoročne v máji konajú výstupy hasičov a verejnosti zo Svidníka a okolitých obcí.

STROPKOV

Najstaršie známe hodnoverné správy o Stropkove pochádzajú z roku 1404 a 1408 a predstavujú nám ho ako mestečko a stredisko feudálneho panstva. Už v období 14. storočia bolo pri Stropkove lokalizované pomerne veľké námestie, ktoré svedčí o prítomnosti nemeckých kolonistov v Stropkove.

Do začiatku 15. st. sa mestečko ako kráľovský majetok sľubne rozvíjalo. Zálohovaním mesta r. 1408 rodine Perinskovcov sa záujmy mesta a vlastníka rozchádzali, čo negatívne vplývalo na jeho ďalší rozvoj. Magnáti z Perína presadili svoju vôľu, podriadili si mestskú samosprávu, posilnili si svoje pozície a vybudovali tu rozsiahly mestský hrad ako sídlo vládcov Stropkovského panstva. Silná ruka Perinskovcov vypudila zo Stropkova nemeckých usadlíkov. Počas nasledujúceho obdobia sa Stropkov zmietať medzi svojimi mestskými právami a nadvládou zemepána. Mestskú kanceláriu si však nepretržite udržiaval.

Poloha mesta ho predurčila k tomu, že sa stalo vstupnou bránou Uhorského kráľovstva v smere zo severu cez Duklu. Osamotené postavenie v širokom priestore v ňom pestovalo sebestačnosť, čo sa prejavilo v širokej remeselníckej základni. V roku 1731 tu boli vydané spoločné artikuly remeselníkov pre 18 druhov remesiel.

Od r. 1569 štafetu zemepánskeho vlastníka preberá rod Petheo z Gerše, ktorý ho vlastnil a. do r. 1767. Napriek nepretržitej mestskej kancelárii stropkovský mestský hrad s jeho panstvom bol chýrnejší než samotné mesto. Mesto nemalo vybudovaný svoj vlastný obranný systém a v prípade nebezpečenstva obyvatelia našli útočisko práve v mestskom hradnom komplexe.

Koncom 17. st. sa v Stropkove objavujú prví Židia – obchodníci a na konci 19. st. u. majú v Stropkove obsadené najvýhodnejšie pozície po celom obvode námestia a majú svoju synagógu s bazénom pre rituálne kúpanie.

Najvýznamnejšou kultúrohistorickou pamiatkou je gotický trojloňový kostol zo 14. st., ktorý bol súčasťou stropkovského hradu. Pristavaná gotická kostolná veža je ukončená renesančnou stĺpikovou ochozou. Klenbový systém kostola je sekundárny. V presbytériu je to neskorogotická sieťová rebrová klenba a v trojlodi renesančná krížová.

Interiér kostola je zariadený barokovo. Rannobarokový hlavný oltár s bohatou figurálnou a ornamentálnou výzdobou je zasvätený najsvätejšiemu Telu a Krvi Kristovej. Vo svojej slohovej kategórii hlavný oltár v Stropkove patrí medzi najvýznamnejšie oltárne architektúry na Slovensku.

V interiéri kostola sa nachádza kamenné pastofórium zo 14. st. a krstiteľnica z 15. st. a monštrácia z pozlatteného striebra pochádza z r. 1527. Oválne drevené mortuárium rodiny Peteovcov pochádza z druhej polovice 17. st..

V exteriéri kostola na južnej stene jeho veže je umiestnená reliéfná renesančná tabuľa s Immaculatou v mrakoch, pred ktorou kľučí muž v brnení so zopnutými rukami a pri jeho nohách je erb rodiny Peteovcov. Túto pamiatku dal v r. 1675 vyhotoviť Ján Petheo z Gerše. V areáli kostola sú kamenné plastiky Madony, sv. Jána Nepomuckého a sv. Floriána z r. 1760.

Goticko-renesančný kaštieľ bol postavený v dvoch časových horizontoch. Západný gotický trakt pochádza zo začiatku 15. st. a východný renesančný z konca 16. st.. Kaštieľ spolu s kostolom patrili k objektom nachádzajúcim sa vo vnútri stropkovského hradu.

Kláštorný komplex radu sv. Františka pochádza zo 17. st. a je komponovaný podľa vtedy platných zákonností, t.j. s rajskou záhradou a krížovou chodbou. Kostol uzatvára vlastný štvorkrídlový objekt zo severnej strany. Interiér kostola je pôvodný – barokový. Kamenný portál v presbytériu kostola má v nadpraží kartušu s datovaním z r. 1675.

V južnej časti mesta sa zachoval slohovo čistý barokový objekt Sluňovský dom a secesná kúria. Interiér mesta vhodne dopĺňajú zachované objekty – kaplnky, barokové plastiky a hradné studne.

Výraznú centrálnu cirkevnú architektúru predstavuje novopostavený gréckokatolícky kostol, koncipovaný v byzantskom slohu.

V teréne okresu Stropkov sa nachádza množstvo krajinných murovaných a drevených kaplniek pochádzajúcich z konca 18. storočia a začiatku 19. storočia ako aj vyrezávaných drevených krížov. Na vŕšku medzi obcami Mrázovce a Turany nad Ondavou sa nachádza archeologická lokalita a ruiny hradu Modré pole. V okolí Stropkova sa zachovali viaceré pôvodné roľnícke usadlosti ako aj

celé obce so špecifickým ľudovým koloritom.

DREVENÉ CHRÁMY

Drevené kultové stavby sú cenné stavebné pamiatky, ktoré patria do klenotnice svetovej kultúry. Najviac drevených chrámov sa zachovalo v severovýchodnej časti Slovenska, prevažne zo 17. a 18. storočia, ktoré sa svojou originalitou, technicko-umeleckým riešením a spoločenským významom zaradili medzi národné kultúrne pamiatky. Sú to väčšinou objekty východného obradu (gréckokatolícke), v ktorých sa doteraz konajú náboženské obrady. Charakteristická je ich bohatá umelecká výzdoba. Zachovali sa rôzne ozdobné kupoly, ktoré sa vyznačujú pestrosťou foriem a tvarov. Na vežiach sa objavujú barokové makovičky, ukončené kovanými železnými krížmi.

Základnou súčasťou týchto chrámov je ikonostas, ktorý je výtvarným i funkčným jadrom celej stavby. Charakteristické je prísne usporiadanie ikon, ich vopred určený počet a kompozícia námetov. V umeleckej syntéze spája v sebe architektúru, maľbu a dekoratívnu drevorezbu. Mnohé interiéry boli dekorované nástennými a nástropnými maľbami.

Starodávne drevené cerkvi so svojou bohatou interiérovou výzdobou sú skvostami ľudovej kultúry svetového významu. Jedinečné sú interiéry, ktoré boli pôvodne zdobené nástennými

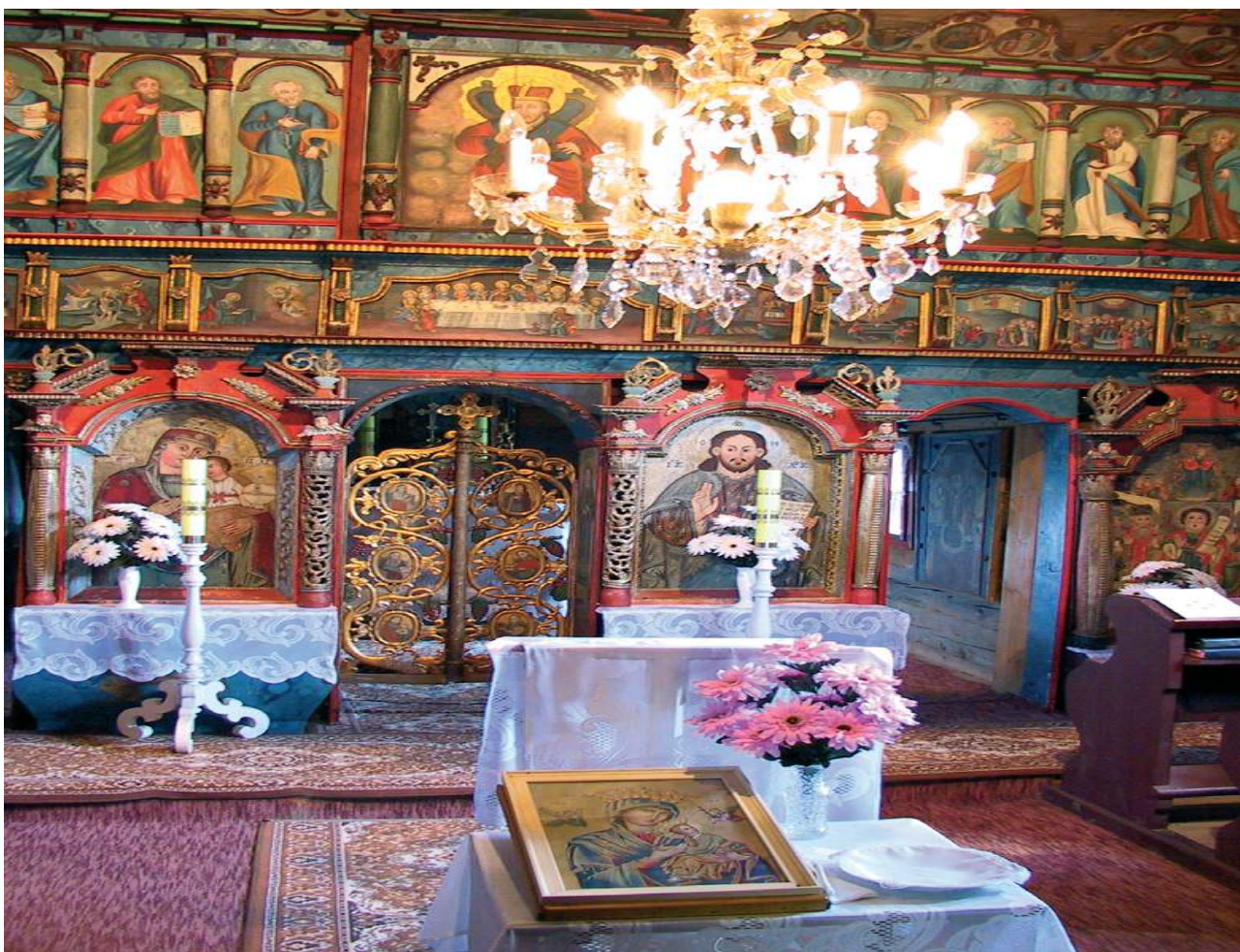
maľbami, s námetmi vychádzajúcimi z evanjelií. Maliari jednoduchými výrazovými prostriedkami oboznamovali ľud s obsahom Starého i Nového zákona.

Drevené chrámy tohto regiónu sú najčastejšie navštevované domácimi i zahraničnými turistami, ktorí obdivujú zručnosť a šikovnosť našich predkov, ktorí vytvorili také nádherné dielo a napriek rôznym vplyvom ho zachovali pre terajšie a budúce generácie.

Medzi najstaršie drevené kostolíky patrí gréckokatolícky chrám – cerkva sv. Mikuláša v **Bodružali**, postavený v roku 1658. Trojdielnosť zrubovej stavby, ktorá symbolizuje sv. Trojicu, je zdôraznená trojicou sa zväčšujúcich veží so šindľovou krytinou. Chrám obklopuje drevená ohrada, ktorej pôvab pridáva jednospádová šindľová strieška. Vnútorná výzdoba je baroková bielo-zlato maľovaná. Ikonostas je z konca 18. st. s námetom z Nového zákona. Je maľovaný na drevených doskách pôvodného, ktorý je ukrytý na opačnej strane ikonostasu. Sú zachovalé fragmenty nástennej barokovej maľby z 18. storočia znázorňujúce strašný súd a Golgotu.

Zrubová cerkva sv. Bohorodičky v **Miroli** bola postavená v roku 1770. Veľže i stupňovité štvorhranné kupoly sú zakončené makovičkami so slepými tamburmi a krížmi. Vstupná brána je stĺpcovej konštrukcie s veľzatou šindľovou strieškou. Chrám má drevené opláštenie, v dôsledku čoho loď a babinec pôsobia dojemom jednej miestnosti. Ikonostas je riešený presne podľa ikonografických zásad. Štyri dolné ikony, tzv. miestny rad: Bohorodička, Kristus, Pokrova a sv. Mikuláš sú namaľované na dreve so zlatou podkladovou farbou a pochádzajú z 18. storočia. V strednom páse sú zachytené výjavy z poddanského prostredia (pastieri a ženy v typických miestnych krojoch).

Drevená zrubová cerkva Archaniela Michala v **Príkrej** bola postavená v roku 1777. Jej fundátorom bol Joan Skrjavskij, ktorý pochádzal z Príkrej a tu pôsobil ako kantor – učiteľ. Samonosná veža i trojstupňovité štvoruholníkové kupoly sú zakončené malými cibulkami a kovanými krížmi. Strecha objektu i veža sú pokryté šindľom, zrub i 2 horné poschodia veže sú obité doskami a lištami. Ikonostas a oltár je drevená polychrómovaná architektúra so 4 rádmí ikon a cárskymi dverami, pochádzajúcimi z 2. polovice 18. storočia. Na oltári zdobenom ľudovým rokajom je skriňový bohostánok a ikona „Ukrižovanie“.

Podľa návrhu architekta Sičinského bola v roku 1938 postavená cerkva Pokrova panny Márie v **Nižnom Komárniku**. Jednoloďová zrubová stavba postavená na vyššej podmurovke má dispozične i materiálovo opakujúci sa trojpriestorový typ. Nad loďou je oktogonálna kupola. Na kupolách sú ihlicovité vežičky. Svojím vonkajším stvárnením sa odlišuje od ostatných lemkovských pamiatok tohto druhu a má charakteristické črty bojkovskej sakrálnej ľudovej architektúry. Ikonostas je dovezený. Nakoľko nebol vyhotovený pre tento objekt, apoštoli a proroci boli sekundárne umiestnení v kupole.

Zrubový, trojpriestorový chrám na nízkej kamennej podmurovke zasvätený Zosnutia Bohorodičky v **Hunkovciach** bol postavený koncom 18. st.. Veža i stupňovité kupoly nad svätyňou sú zakončené makovičkami a cibulkami interiérová výzdoba chýba. V tomto chráme sa už nekonajú bohoslužby a slúži pre expozičné účely.

V roku 1705 bola postavená cerkva sv. Paraskievy v **Dobroslave**. Prístavbou dvoch bočných kaplniek v roku 1932 sa pôvodný trojdielny pôdorys stavby sa zmenil na 5 dielny a má tvar kríža. Veža i stupňovité kupoly nad svätyňou i loďou sú zakončené baňami, obité vertikálne doskami a lištami, sú pokryté šindľom. Dominantou interiéru je ikonostas a ikony z 18. st. s námetom z Nového zákona. Sv. Paraskieva, je ochrankyňou dievčat, snúbencov a šťastia domu. Ikona z 2 pol. 17 st. je epizodickým zobrazením jej životnej cesty. Interiér dopĺňajú aj iné umelecky a historicky cenné predmety.

Bez použitia klincov bola v roku 1742 postavená zrubová cerkva archanjela Michala v **Ladomírovej**. Trojitosť pôdorysného členenia v exteriéri je zvýraznená tromi vežami so šindľovou strechou a dekoratívne tepanými krížmi. Pri chráme je zvonica stĺpikovej konštrukcie opláštená doskami. Areál je obklopený zrubovou ohradou so zaujímavou brámkou. Za ikonostasom z polovice 18. st. stojí hlavný oltár so stĺpovou architektúrou s ústrednou ikonou Milosrdnej Bohorodičky. Má duté stĺpy obtočené viničom. Podobne je riešený bočný oltár s ikonou Piety. Ikony na ikonostase pochádzajú od rôznych autorov. Na Poslednej večeri v strede je až 13 učeníkov s Kristom.

Drevená zrubová trojdielna cerkva v **Šemetkovciach** je z roku 1752. Dvojstupňovité kupoly nad svätyňou a loďou pokryté šindľom, sú zakončené kužeľovitými vežičkami s kovanými krížmi. Vedľa nej samostatne stojí novšia drevená zvonica stĺpcovej konštrukcie so šindľovou striedkou. Bola zasvätená arch. Michalovi, ktorý vystupuje ako ochranca ľudu. S mečom v ruke bojuje proti nečistým silám pekla. Ikonostas je tradičný zo štyroch radov ikon z rôznych období. Baroková, štvorradová drevená architektúra s ikonami a cáorskymi dverami, ktoré pochádzajú z obdobia výstavby chrámu. Vo svätyni sú zbytky nástenných malieb a niekoľko vzácných ikon: Bohorodička so 14 prorokmi a 2 anjeli z 18. st., Golgota zo 16. st. a ikona sv. Mikuláša so scénami jeho životnej cesty zo 17. st..

Cerkva sv. Bazila Veľkého v **Krajnom Čiernom** bola postavená v roku 1730. Je to zrubová stavba, v ktorej je veža čiastočne samostatná a čiastočne opretá o konštrukciu objektu. Šírka lode sa zhoduje so šírkou babinca, hoci ide o 2 samostatné, funkčné i konštrukčné celky, čo je zvláštnosťou pôdorysného členenia. Veža i kupoly sú zakončené kužeľovitými vežičkami a kovanými krížmi. Súčasťou je drevená trámová ohrada pokrytá šindľom. V cerkvi sú len ikony miestneho radu. Barokový ikonostas, polychromovaná drevorezba s ikonami pochádza z 18. st.. Je riešený atypicky, má iba dvojce vráta a ikony s tematikou Nového zákona maľované na dreve sú zo 17. st.

Drevený chrám východného obradu Pokrova Presvätej Bohorodičky v **Korejovciach** bol postavený v roku 1764. Na plytkom kamennom podklade stojí trojpriestorová zrubová stavba. Veža, strecha nad loďou a svätyňou sú zakončené cibulkami s pekne kovanými železnými križmi. Pri chráme sa nachádza drevená zvonica, v ktorej sú 3 zvony. Jeden z roku 1769 s nápisom a reliéfom sv. Rodiny, druhý z roku 1771 s dekórom križa, pod ním Panna Mária Sedembolestná, sv. Trojica a nápis, tretí z roku 1835 s dekórom dubových listov a nápisom. Ikonostas nie je kompletný, zachovali sa len jeho jednotlivé časti. Časť ikon zo 17. a 18. st., pochádza z ikonostasu chrámu Sv. Michala v Krajnej Bystrej, ktorý sa nezachoval. Čárske dvere sú bohato zdobené rezbou s rastlinným ornamentom a maľbou s postavami evanjelistov.

Drevený chrám sv. Paraskievy je postavený v roku 1773 v **Potokoch**. Trojdielna drevená zrubová stavba sa skladá z oltárnej miestnosti, hlavnej lode a podvežia. Prekrytá je valbovou šindľovou strechou. Nad vežou a strechou sú barokové cibulky pokryté šindľom, ktoré sú ukončené dekoratívne kovaným železným križom. Cerkva je ohradená nízkym kamenným múrom. Pri kostole je novšia drevená zvonica stĺpovej konštrukcie. Na zvonici je zvon z roku 1839 so signatúrou Pavla Šnitca. Vo vnútri chrámu sa zachovali fragmenty nástennej maľby, prevažne s rastlinným ornamentom. Dominantou chrámu je ikonostas z roku 1773, drevená trojradová architektúra uprostred s cárskymi dverami zdobená bohatou drevorezbou, ktorá je pestro polychrómovaná. Pozornosť návštevníkov pútajú ďalšie ikony, drevené svietniky a iné bohoslužobné predmety.

Súčasťou **Svidnického skanzenu** je cerkva premiestnená z Novej Polianky, postavená v roku 1766 a zasvätená svätej Paraskievy. V roku 1961 bola po deštrukcii rozobratá a podľa presnej dokumentácie obnovená. Je to typický lemkovský variant trojdielnych a trojvežových zrubových chrámov. Cerkva po vysviacke v roku 1993 je funkčná a konajú sa v nej príležitostné bohoslužby. Steny pôvodného interiéru boli dekorované nástennými maľbami. Ikonostas, ktorý oddeľuje loď od svätyne je z 18. st. a bol do chrámu umiestnený dodatočne.

Zrubový, trojpriestorový gréckokatolícky chrám sv. Michala Archanjela vo **Fričke** bol postavený v 18. st., prestavaný v roku 1829, stavebné úpravy urobené v rokoch 1933 a 1971. Vnútorňa výzdoba je prevažne z 19. a 20. st. a zo staršieho obdobia pochádza len niekoľko

ikon. Ikonostas je zostavený z ikon z dvoch časových období. Časť je z obdobia výstavby chrámu, doplnená obrazmi z konca 19. st. pri prestavbe chrámu. Zachovali sa tu výjavy namaľované na predele pod hlavnými ikonami z 18 st..

Cerkva ochrany Panny Márie v **Jedlinke** má štvorcovú svätyňu, loď a babinec, ktorý je rovnako široký ako zrub lode. Stavba so stupňovitým trojvežím bola postavená v roku 1763. V kostole je zachovaný takmer celý pôvodný interiér a ikony zo staršieho barokového ikonostasu z roku 1744. Ikony sú bohato zlatené a polychrómované. Rokokový ikonostas z čias výstavby chrámu patrí medzi najvzácnejšie a najkompletnejšie na Slovensku.

Trojpriestorový typ sakrálnej stavby so štvorcovou svätyňou a loďou v **Kožanoch** je zasvätený sviatku Stretnutie Pána so Simeonom. Pochádza z konca 17. st.. V interiéri je zachovaný bohatý súbor vzácnych nástenných malieb s výjavmi zo Starého a Nového zákona z rokov 1793-1797. Do biblických tém sú zakomponované charakteristické problémy žitia miestnych obyvateľov.

Na mieste staršieho objektu v obci **Krivé** bola v roku 1826 postavená zrubová trojpriestorová gréckokatolícka cerkva svätého Lukáša. Pri radikálnej prestavbe bola urobená nová sedlová strecha, čím sa stratila trojvežatosť, typická pre lemkovské stavby tejto oblasti. Interiér tvoria pamiatky prevážne z čias výstavby chrámu a zachovalo sa niekoľko hodnotných ikon zo staršieho objektu z konca 16. st. Aj ikonostas tvoria vzácne ikony z rôznych časových období 17. a 18. st. s dvoma kráľovskými dverami.

Na kamennej pod-murovke stojí v obci **Lukov** zrubová trojpriestorová cerkva sv. Kozmu a Damiána z rokov 1708–1709. Ako jediná na Slovensku je podpivničená. Hlavné časti objektu sú ukončené 3 vežami s originálne profilovanými kovovými krížmi. Vnútna výzdoba je prevažne baroková z 18. st. ale sú tu aj vzácne ikony zo 16. a 17. st.. Najhodnotnejšou časťou výzdoby je ikonostas, ktorého spodná časť je z roku 1736 a horná z druhej polovice 18. st.. Je koncipovaný podľa ikonografických zásad, ale jeho autor zvýraznil strednú časť s postavami apoštolov s centrálnym obrazom Krista Veľkňaza.

Gréckokatolícka zrubová cerkva sv. Lukáša evanjelistu v **Tročanoch** je trojpriestorová s dvomi vežami na kamennej podmurovke a bola postavená v roku 1739. Vnútna výzdoba je rôznorodá. Ikonostas je zostavený z niekoľkých častí. V miestnom rade sú vzácne ikony maľované temperou na dreve a sú z konca 17. st.. Interiér dotvára súbor ikon maľovaných na plátne a obrazy ikonografického typu Bohorodičky Hodegétie namaľované v priebehu 17. a 18. st..

Rímskokatolícky kostol z červeného smreka sv. Františka z Assisi v **Hervartove** je z 15. st. a predstavuje najstarší typ dreveného kostola na Slovensku. Chrám tvorí polygonálna svätyňa, loď, sakristia a veža s predsieňou. Interiér je bohato zdobený nástennými maľbami a prešiel viacerými zmenami vo výzdobe. Hlavný oltár z rokov 1460–1470, kde je zobrazená Panna Mária, sv. Katarína a sv. Barbora, bol v rokoch 1985–1990 reštaurovaný do pôvodnej podoby.

Cerkva Troch hierarchov, pôvodne postavená v roku 1766 v obci Zboj, má od roku 1967 svoje miesto v **Múzeu ľudovej architektúry** v Bardejovských Kúpeľoch. Predstavuje trojdielnu zrubovú stavbu s trojvežím. Súčasťou je pôvodný kompletný rokokový ikonostas a ikony prevezené spolu s chrámom.

Chrám Ochrany Bohorodičky (trojdielna zrubová stavba so štvorcovou svätyňou) bol postavený v roku 1730 v obci Mikulášová, v roku 1931 bol premiestnený do **Bardejovských Kúpeľov**. Je jedným z mála kostolíkov v regióne s pomaľovaným exteriérom. Na veži sú namaľované dekoratívne hodiny.

HRADY A KAŠTIELE

Zborov - osada a rovnomerný hrad patria k najstarším sídelným lokalitám Šariša. Najstaršia správa o hrade je z roku 1250. V rokoch 1548 -1601 bol hrad renesančne prestavaný a vybudovali sa dva ďalšie hradobné okruhy opevnenia. Takto vzniklo jedno z najrozsiahlejších a najlepšie opevnených feudálnych sídiel na Slovensku. Hrad v roku 1684 dobyli a zbúrali cisárske vojská. Hradné ruiny a okolitý lesný porast boli v roku 1926 vyhlásené za prírodnú rezerváciu. Najstaršou kultúrnou pamiatkou v Zborove je gotický kostol sv. Margity zo začiatku 14. storočia, neskôr stavebne upravený v renesančnom a barokovom slohu. Prestavbou vznikol ojedinelý pôdorysný tvar presbytéria s dvoma diagonálne situovanými apsidami. Vzácnym objektom je rímskokatolícky kostol sv. Žofie z roku 1640, stavebne upravený roku 1731, ktorý vyhorel v 1. svetovej vojne.

Dlhá Lúka - klasicistický kostol z roku 1825 -1826 Pri ceste do Bardejovských Kúpeľov unikátny renesančný náhrobok zemepána Gašpara Šeredyho z roku 1549.

Hertník - kaštieľ postavený v polovici 16. storočia, neskôr prestavovaný. Z pôvodného obranného múru sa zachovala len časť s jednou obrannou baštou ako aj vstupná brána.

Raslavice - barokový kaštieľ postavený začiatkom 18. storočia, prestavaný začiatkom 19. storočia. Hospodárske budovy zo začiatku 19. storočia.

Marhaň - klasicistický kaštieľ rodiny Dessewffy zo začiatku 19. storočia. Z uličnej strany ohradený pôvodným múrom. Mohyla z konca mladšej doby kamennej, nálezisko z doby bronzovej. Bývalý kaštieľsky park.

Želmanovce - klasicistický kaštieľ rodiny Bánó zo začiatku 18. storočia.

Koprivnica - klasicistická kúria zo začiatku 19. st., upravená po roku 1945.

TURISTICKÉ ATRAKCIE

Bardejov

Mesto je známym a vyhľadávaným cieľom turistov počas celého roka. Okrem bohatej ponuky kultúrnych a historických pamiatok, zapísaných v zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, nachádzajú sa tu v zariadenia na ubytovanie, stravovanie a doplnkové služby. Dobré podmienky pre rekreačné a športové aktivity

vytvárajú krytý bazén, tri letné kúpaliská, minigolf, fitnescentrá, soláriá, masáže, sauny a ďalšie zariadenia. Kultúrno-spoločenské, folklórne i športové zápolenia sú v Bardejove najmä počas letnej turistickej sezóny. Okolie mesta, Bardejovské kúpele, Mihaľov a Mníchovský potok poskytujú široké možnosti na turistiku, cykloturistiku, v zimnom období na lyžovanie i ďalšie rekreačné aktivity.

Jazdecký klub NOVOTNÝ (Abrahámovce)

Ponúka jazdecký výcvik pre začiatočníkov a pokročilých, rekreačné jazdenie v okolitej prírode, hypoterapiu a vychádzky po okolitej prírode v starobyľom koči s konským záprahom.

Kontakt: Ján Novotný, Abrahámovce 77, 086 43 Bardejov

Tel.: 054/ 479 23 50, 0907 332 471

Chov koní – Jozefína Knapíková (Bardejov – Dlhá Lúka)

Základné aktivity pre turistov sú výučba jazdy na koni, vychádzkové jazdenie, letné jazdecké športové podujatia, parkúrové skákanie, využívanie kočiarov na sviatočné podujatia

Kontakt: Jozefína Knapíková, Pod kútmi 29, Dlhá Lúka, 085 01 Bardejov.

Tel.: 054 / 474 65 85, 0903 907 77575

Vodná nádr. Domaša leží na strednom toku rieky Ondava. Jej plocha je 1510 ha, priemerná hĺbka 18 m a maximálne 32 m. Má 5 rekreačných stredísk Dobrá, Poľany, Holčíkovce, Nová Kelča a Valkov. Vďaka dobrým klimatickým podmienkam a podhorskému charakteru kraja, čistote vody a vzduchu, stalo sa okolie Domaše obľúbeným miestom rekreačno-športových pobytov. Sú tu bohaté možnosti ubytovania a stravovania. K príťažlivosti Veľkej Domaše prispievajú aj výborné možnosti rybolovu, bohatý výskyt vodného vtáctva a je rajom pre hubárov. Nenáročné prechádzky možno vystriedať náročnejšími alebo absolvovať hrebeňový okruh. Valkov je jednou z najkrajších a najnavštevovanejších rekreačných lokalít Domaše. V rekreačnej oblasti Valkov sa nachádza 219 chatových zariadení fyzických osôb s kapacitou 896 lôžok a 51 rekreačných zariadení s ubytovacou kapacitou 1076 lôžok. V časti Valkov je upravená pláž, požičovňa športových potrieb, možnosť ubytovania, stravovania, občerstvenia, predajne potravín a PNS. V blízkosti hotela JUVEN je tobogan s malým bazénom.

Rekreačný areál MAKOVICA, Nižná Polianka Stredisko s celoročným využitím. Nachádza sa tu letné kúpalisko. V okolí sú možnosti na turistiku, cykloturistiku, mototuristiku a v zimnom období je k dispozícii lyžiarsky vlek. Hraničný prechod do Poľska sa nachádza iba 3 km od strediska.

Prírodné letné kúpalisko, rozmery cca 50 x 60 metrov, hĺbka vody od 0 do 3,5 metra, má 4

100 m³ pitnej vody. Je vystužené betónovými kockami a má aj skokanský mostík. Kapacita kúpaliska je cca 1500 – 2000 osôb. Otvorené je denne od 10.00 hod. do 19.00 hod.

Lyžiarske stredisko má 3 vleky TATRAPOMA s kapacitou 1930 osôb za hodinu, dva sú strednej a jeden malej obtiažnosti. Areál zatiaľ nedisponuje umelým zasnežovaním a celú sezónu je lyžovačka na prírodnom snehu, ktorý upravuje pásové vozidlo Kässbohrer. Na objednávku je možné

zabezpečiť inštruktora pre výcvik. Lyžuje sa každý deň od 9.00 – 16.00 hod..

Lyžiarske stredisko Regetovka

Lyžiarske stredisko 18 km severne od Bardejova v n. m. výške 520 a. 760 m. K dispozícii je 5 vlekov s kapacitou 3200 osôb na 3 lyžiarskych svahoch v dĺžkach 400 a. 600 m s prevýšením 80 a. 170 m. Svahy majú zasnežovací systém a večerné lyžovanie v čase od 18,00 do 21,00 hod. Sú pripravené aj turistické bežecké trate. Cca 3 km od lyžiarskeho strediska sa nachádza miesto na prekračovanie štátnej hranice na turistických chodníkoch križujúcich štátnu hranicu do Poľskej republiky pre peších, cyklistov a lyžiarov (Kúpele Wysowa 5 km).

Prevádzka denne od 9.00 – 16.00 hod.. Snehové správy aj na www.transunit.sk

Lyžiarske stredisko Stebnícka Huta

Lyžiarske stredisko sa nachádza 17 km severne od Bardejova v nadmorskej výške 500 a. 700 metrov. Sú tu k dispozícii 2 lyžiarske svahy v dĺžkach 900 a. 1000 m s prevýšením 170 m vhodné pre začiatočníkov, pokročilých lyžiarov aj snowboardistov. Lyžiarsky vlek s kapacitou 900 osôb za hodinu. Svahy sú pravidelne upravované a sú pripravené turistické bežecké trate. V areáli je bufet, požičovňa, servis a úschova lyží. Prevádzka denne od 9.00 – 16.00 hod..

Cigeľka

Sú tu vhodné podmienky pre pešiu turistiku a cykloturistiku. Neďaleko je hraničný prechod do Poľska (Kurov – Muszynka) s možnosťou výletov do poľských kúpeľov Krynica a Wysowa.

Križe

Je tu stredisko cestovného ruchu s celoročným využitím. Poskytuje základné i doplnkové služby

cestovného ruchu. Čergovské pohorie ponúka možnosti pre individuálne a rodinné pobyty, detské tábory, školy v prírode, sústredenia pre športovcov, lyžiarske výcviky a ďalšie aktivity. V zimnej sezóne sú tu veľmi dobré podmienky na zjazdové i bežecké lyžovanie. Niektoré bežecké trate vedú po hrebeni Čergovského pohoria.

Hertník

Stredisko má celoročné využitie. V peknom prostredí Čergovského pohoria sú možnosti na turistiku a priamo v obci aj možnosť rybolovu pri miestnom rybníku. V zimnom období sú tu podmienky na zjazdové a bežecké lyžovanie.

Medvedie – Šarbov

V obci Medvedie je turistická ubytovňa Dalník s možnosťou celoročného využitia. Je vhodná aj pre organizovanie školy v prírode a rôzne spoločenské akcie. Má lyžiarske vleky vhodné aj pre lyžiarsku školu. Šarbov je známe a vyhľadávané stredisko zimných športov asi 15 km od Svidníka. Sú tu zariadenia ubytovacích, stravovacích i doplnkových služieb. Svahy na zjazdové lyžovanie majú rôzne stupne obtiažnosti.

Kúpalisko– vodný svet Svidník

Predstavuje ideálne miesto pre oddych návštevníkom všetkých vekových skupín. Základom areálu sú bazény s ohrievanou vodou a vodnými atrakciami. Je tu bazén pre plavcov (50x25 m), neplavcov (25x12) i pre malé deti (8x4m). Súčasťou areálu sú športoviská – kvalitné ihrisko pre plážový volejbal, futbal, služby pre rýchle občerstvenie a bohaté vybavenie na detskom ihrisku.

Stropkov

V zime je v areáli Pod vlekem verejnosti sprístupnený lyžiarsky vlek a dve zjazdovky. K dispozícii je taktiež umelý lyžiarsky svah. V okolí sú dobré terény na kondičnú prípravu s možnosťou využitia posilovní a telocviční pri mestských školách. V meste je k dispozícii jazdecký areál, letné kúpalisko, tenisové kurty a v areáli Pod vlekom sa nachádzajú taktiež spevnené plochy vhodné pre jazdu na kolieskových korčuliach.

Obec **Tokajík** sa spolu Telgártom, Ostrým Grúňom, Kľakom a s ďalšími obcami zapísala do histórie pamätných miest Slovenska z II. svetovej vojny. Partizáni znemožňovali okupantom prepravu vojenského materiálu, prísun záloh na front a pod.. Za partizánske akcie sa fašisti mstili na civilnom obyvateľstve. Takáto pomsta postihla aj dedinku Tokajík, dnes známu ako tokajická tragédia „Krvavá nedeľa v Tokajíku“. Fašisti v deň tragédie vyvraždili 32 nevinných mužov a vypálili takmer celú obec. Ostal iba kostol a vzdialenejšia

chalúpka, v ktorej našli útulok dvaja živí svedkovia tejto tragédie. V roku 1959 bol na mieste masakry postavený kamenný pomník a na miestnom cintoríne pamätník obetiam „Tokajickým hrdinom“. K 25. výročiu tragédie bolo zriadené múzeum a pamätná izba na spôsob polohrobky.

Šandal

V obci i blízkom okolí sú veľmi dobré podmienky pre rozvoj vidieckeho turizmu a agroturizmu. Rozmanitý krajinný reliéf a zaujímavá flóra predstavujú možnosti na oddych, rekreáciu a športové aktivity. Nachádzajú sa tu zariadenia ubytovacích, stravovacích a doplnkových služieb, sauna i bazén v hoteli Horal. Sú tu možnosti jazdy na koni, na bričke, na saniach a v zimnom období lyžovanie. Raritou sú značné výškové rozdiely (180 – 526 m) prepojené vlastnou komunikáciou vhodnou na bezpečnú jazdu na horských bicykloch. V letnom období majú návštevníci regiónu nezvyčajnú možnosť vidieť chov jeleňov.

Hvezdáreň Roztoky

Špecializovaná kultúrno-vzdelávacia inštitúcia má vynikajúce astroklimatické podmienky na pozorovanie a organizovanie kolektívnych aktivít vo vlastnej trojpodlažnej zrubovej pamiatkovej budove z r. 1928. Má astronomickú pozorovateľňu s kupolou a ďalekohľadom v priemere zrkadla 400 mm, fotoelektrický fotometer a CCD kameru ST 8. Okrem tejto špičkovej techniky má ďalšie vybavenie, ktoré umožňuje organizovanie astronomických expedícií a iných aktivít, kde je možné využiť aj ubytovanie vo hvezdárni v takmer panenskej prírode.

Miková

Obec je rodiskom rodičov Andyho Warhola, svetoznámeho umelca pop-artu. Počas celého roka je v prevádzke škola v prírode. Sú tu zariadenia na základné i doplnkové slu.by, posilovňa a knižnica, pekná príroda so zaujímavou faunou a flórou.

ZOO- park Stropkov

ZOO- park bol otvorený v roku 1984. Je jediným zariadením svojho druhu na Slovensku. Okrem vystavovania zaujímavých cudzokrajných zvierat v 40 voliérach plní aj ochranu genofondu planéty. Medzi atraktívne druhy zvierat, ktoré sú v ZOO- parku chované, patria šelmy, korytnačky, dravce, okrasná hydina a iné zvieratá. Návštevu spríjemní aj zábavná samoobslužná lanovka, bufet Červená čiapočka s vlkom v rozprávkovej chalúpke, zábavné detské zariadenia a možnosť prezrieť si 15-minútový audiovizuálny program o ZOO- parku.

POĽOVNÍCTVO

V poľovných revíroch regiónu má zastúpenie jeleň karpatský, srnec hôrny a sviňa divá. Svoje zastúpenie tu má aj vlk obyčajný, jazvec obyčajný, líška, rys ostrovid, mačka divá a kuna lesná. Viaceré poľovnícke združenia ponúkajú poplatkový odstrel zveri, hlavne jelenej, diviačej a srnčej. V zimných mesiacoch možno loviť aj vlkov, rysov a líšky. Poľovnícke združenia vlastnia poľovnícke chaty, v ktorých je možné ubytovanie a stravovanie. Podrobnejšie informácie o podmienkach lovu a hostovských povoleniach poskytne Okresný poľovnícky zväz:

Okresná organizácia vo Svidníku, Centrálna ul. tel.: 054/7524886

Okresná organizácia v Bardejove, tel.: 054/4723925

Okresná organizácia v Stropkove. Hlavná ul. 52 tel.: 054/7424488

RYBÁRSTVO

Región horného Šariša poskytuje viaceré možnosti aj rybárom. Dobré podmienky sú na riekach, rybníkoch, a vodnej nádrži Domaša.

- Vodná nádr., Domaša tel.: 054/7492210

- Stropkov, rybník Ondava tel.: 054/7422727
- Stropkov, rybník Bokša tel.: 054/7422727
- Giraltovec, rybník tel.: 054/7322447
- Vyšný Orlík, rybník tel.: 054/7521835

VÝLETY DO OKOLIA

Prešov – krajské mesto, kultúrne a historické centrum Šariša s množstvom pamiatok, múzeí a galérií. Prvá písomná zmienka je z roku 1247 v listine uhorského kráľa Bela IV. Historické jadro Prešova je mestskou pamiatkovou rezerváciou, ktorého dominantou je gotický Dom sv. Mikuláša z roku 1347. Medzi významné pamiatky patria mestská radnica z rokov 1511 – 1520, viackrát prestavaná do terajšej podoby po roku 1887, gréckokatolícky katedrálly chrám sv. Jána Krstiteľa a biskupský palác prestavaný v rokoch 1753 – 1754, evanjelické kolégium z roku 1888, Župný dom postavený v rokoch 1769 – 1770, Caraffova väznica postavená po roku 1504 ako zbrojnica a iné. Medzi technické pamiatky patrí komplex historických stavieb súvisiacich s ťažbou soli zo 16. – 18. st. v Solivare.

Vysoké Tatry – sú najatraktívnejším a najvýznamnejším centrom turistického ruchu Prešovského kraja. Podstatnú časť ich územia zaberá Tatranský národný park. V Tatrách sú sústredené strediská turistiky, športu a kúpeľné centrá medzinárodného významu, ktoré je možné využívať počas celého roka.

Levoča – starobylé mesto svojimi kultúrne – historickými pamiatkami je klenotnicou vzácných pamiatok stredovekého umenia s množstvom sochárskych a maliarskych diel. V strede námestia sa nachádzajú dominanty, renesančná radnica, chrám sv. Jakuba s unikátnym gotickým oltárom z dielne Majstra Pavla z Levoče a iné. Množstvo pútnikov každoročne navštívi kostol Navštívenia Panny Márie na kopci nad mestom.

Pieniny a Červený Kláštor – prírodné a rekreačné územie národného parku poskytujú široké možnosti pre turistikú, rybárstvo, vodné športy s jedinečnou atrakciou v Európe – splav Dunajca na drevených pltiach v nádhernom prostredí Pieninského národného parku.

Spišská Nová Ves – s mestskou pamiatkovou zónou s množstvom historicky cenných objektov ako rímskokatolícky farský kostol s plastikami Majstra Pavla z Levoče a kostolnou vežou vysokou 87 m, najvyššou na Slovensku, Radnica, evanjelický kostol, Provinčný dom a iné.

Slovenský raj – najvýznamnejšie veľkoplošné chránené územie národného parku ponúka široké možnosti na rekreačný pobyt v prírode so zameraním na horskú turistikú, zimné športy, poznávací a vidiecky turizmus.

Stará Ľubovňa – slobodné kráľovské mesto, nachádza sa pri ňom zrúcanina gotického Ľubovnianskeho hradu z 13. st., v rokoch 1412 – 1772 sídlo poľského miestodržiteľa zálohovaných spišských miest, skanzen zamagurskej dediny a množstvo kultúrnych a historických pamiatok, neskororenesančných a klasicistických domov.

Medzilaborce – okresné mesto, je tu jedinečné Múzeum moderného umenia Andyho Warhola, ktoré sa venuje dielu a pôvodu jedného z najvýznamnejších umelcov druhej polovice 20. st. Zaujímavá je gréckokatolícka cerkev sv. Bazila Veľkého a pravoslávny chrám postavený v staroruskom renesančnom slohu. Výborné podmienky na lyžovanie sú v blízkych lyžiarskych strediskách Borov a Danová.

Humenné – okresné mesto, renesančný kaštieľ z roku 1610 postavený na mieste gotického vodného hradu, prestavaný v rokoch 1760 – 1770. Nachádza sa v ňom vlastivedné múzeum. Najstaršou stavbou je gotický kostol vybudovaný v 14. a 15. st. Je tu skanzen Ľudovej architektúry. Mesto má široké turistické a rekreačné zázemie s výletmi do okolia, na zrúcaninu hradov Brekov a Jasenov.

Zemplínska Šírava – poskytuje bohaté možnosti rekreácie, športu a oddychu vo svojich strediskách s kvalitnými službami ubytovania a stravovania.

Cez územie regiónu horného Šariša vedú štátne cesty I. a II. triedy, ktoré umožňujú aj návštevy blízkych susedných regiónov.

Cesta I/73 vedie z Prešova cez Giraltovec a Svidník do Poľska.

Cesta I/77 vedie z Popradu cez Starú Ľubovňu, Bardejov, Svidník, Stropkov, Vranov nad Topľou na Ukrajinu.

Cesta H/557 spája Stropkov s mestami Vranov nad/Topľou a Humenné a vedie vedľa vodnej nádrže Domaša.

Cesta H/575 spája Stropkov s mestom Medzilaborce

Pohľad na Spišský hrad

WITAMY W REGIONIE GÓRNY SZARISZ

Nazwa regionu Szarisz pochodzi od nazwy zamku, według którego nazwano również historyczny region i żupę. Jej granice utrwały się w przebiegu XIV. wieku i z niewielkimi zmianami przetrwały do zaniku podziału państwa na żupy w roku 1922. Szarisz już od czasu prawnie był nieprzerwanie zasiedlony. Wielki wpływ na osadnictwo północnego Szariszu w XV. i XVI. wieku miała kolonizacja terenu przeprowadzona przez pasterskie ludy rusińskie na prawie włoskim. W okresie późnego feudalizmu tereny te zostały naznaczone ubytkiem ludności w wyniku powstań stanów przeciw Habsburgom oraz epidemii chorób zakaźnych.

Teren Górnego Szariszu, do którego należą powiaty Bardejów, Świdnik i część powiatu Stropków, mimo bezcennych bogatych zabytków historycznych, bogatej, niemal niewyczerpalnej skarbnicy piękna przyrody i krajobrazu jest stosunkowo mało spenetrowany przez turystów. Obszar ten posiada szczególne walory sprzyjające rozwojowi turystyki, agroturystyki i ruchu turystycznego w ogóle. Teren jest znany atrakcyjnego ośrodowiska naturalnego, łagodnego klimatu, czystej przyrody nie zanieczyszczonej przez szkodliwe substancje przemysłów. Występuje tu bogata szata roślinna i mnóstwo zwierzyzny.

Obszar należy do Beskidu Niskiego. Posiada zachowaną, urozmaiconą i różnorodną przyrodę. Cały teren znajduje się w paśmie klimatu umiarkowanego ze średnimi temperaturami rocznymi powietrza 6-8 ° C. Średnia ilość opadów w roku waha się od 700 do 800 mm. Ilość dni w roku z pokrywą śnieżną wynosi 80 - 100. Maksymalna głębokość pokrywy śnieżnej wynosi w północnej części 80 cm.

Teren powiatu Bardejów leży w dorzeczu Topli i Torysy. Najważniejsze ich dopływy to: Kamenec, Radomka, Czernoszyna i Swerżówka. Okolice Świdnika należą do dorzecza Ondawy, która rozpoczyna swój bieg na Wyżynie Ondawskiej w pobliżu miejscowości Ondawka. Najważniejsze jej dopływy to: Ladomirka, Chotczanka, Wojtowiec i Brusniczka. Na rzece Ondawa znajduje się sztuczne jezioro Wielka Domaša.

Na terenie powiatów Bardejów, Świdnik i Stropków znajduje się około 90 źródeł wód mineralnych. Najważniejsze z nich znajdują się w Bardejowskich Kupelach. Źródła Hlawny, Lekarski, Herkules, Alžbeta, Klara, Anna, Napoleon i Aleksander nachodzą się w centrum parku uzdrowiska. Odmienność składu chemicznego wody pozwala na wszechstronne wykorzystanie podczas procesów terapeutycznych i różnorodne oddziaływanie na organizm ludzki.

W miejscowości Cygelka, gdzie znajduje się źródło z słoną mineralną wodą jodowo-bromową, która jest napełniana do butelek, w przeszłości również funkcjonowało uzdrowisko. System źródeł mineralnych znajduje się i Szariskim Sztiawniku, gdzie również funkcjonowało uzdrowisko i później sanatorium dla dzieci. Znane i przez turystów odwiedzane źródła wód mineralnych znajdują się również w miejscowościach Dlha Luka, Mikulaszowa, Radoma, Dubowa, Hawranec, Chotcza i Gribów.

Górny Szarisz znajduje się na pograniczu Karpat Wschodnich i Zachodnich i dlatego pojawia się tu fauna charakterystyczna dla obu obszarów geograficznych. Na skład gatunkowy wpływa działalność Parku Narodowego Karpaty Wschodnie. Występują tu także karpackie endemity. Najbardziej reprezentowaną liczebnie i gatunkowo gromadą są ptaki. Różnorodność gatunkowa jest uwarunkowana obecnością sztucznego jeziora Domaszy, który jest ważnym biotopem dla gnieźdzenia się ptactwa wodnego.

Charakterystycznym gatunkiem flory jest weronika nitkowa, koniczyna, kosaciec żółty, żółtuśka błyszcząca. W części północnej występuje iskiernik szczecinowaty, szczaw tępolisty, roripownik wschodni. W większej mierze pojawiają się na terenie brzoźowo-sosnowe lasy, lasy dębowe i bukowe oraz jodłowo-świerkowe a także zarośla z tarniny i dzikiej róży.

Północna część regionu wzdłuż granicy państwowej sąsiaduje z terenami chronionymi w Polsce Magurski Park Narodowy, Jasielski Park Krajobrazowy.

W regionie występują tereny chronione: 8 - rezerwat przyrody, 4 - narodowy rezerwat przyrody, 1 - teren chroniony.

W regionie występują interesujące atrakcje turystyczne. Znane jest średniowieczne miasto Bardejów z zabytkami wpisanymi na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Słynne są również Bardejowskie Kupele.

Szczególną grupę zabytków tego regionu stanowią drewniane cerkiewki obrządku bizantyjskiego skupione na stosunkowo małym obszarze. Dzięki swej oryginalności, kunsztowi technicznemu i artystycznemu oraz znaczeniu społecznemu należą one, do grupy najcenniejszych zabytków kulturalnych Słowackiej Republiki i są chronione jako narodowe zabytki kultury. Interesujące są również murowane świątynie prawosławne, rzymskokatolickie i greckokatolickie.

Obszar ten jest interesujący przede wszystkim ze względu na jakość środowiska naturalnego i mnóstwo historycznych i kulturalnych zabytków. Z przemysłowego punktu widzenia region jest słabo rozwinięty i nie odkryty przez turystów. Jego korzystne położenie na szlaku Polska - Słowacja - Węgry stwarza warunki do rozwoju aktywnej turystyki. Region ten posiada wiele obiektów turystycznych - ośrodek rekreacyjny - Domasza, Ogród Zoologiczny w Stropkowie, muzea, skanseny, galerie, kąpieliska, wyciągi narciarskie, pomniki itp.

Bardzo atrakcyjne dla turystów są eksponaty wojskowe znajdujące się na terenie historycznego areału Dukielskiego Pola Walki oraz wokół Pomnika Armii Czechosłowackiej na Przełęczy Dukielskiej, przy Pomniku Radzieckiej Armii w Świdniku wraz z cmentarzami oraz z

muzeum i wieżą widokową na Dukle.

Turyści mogą zwiedzić Muzeum Wojskowe w Świdniku, które specjalizuje się w dziedzinie historii wojennej na obszarze wschodniej Słowacji podczas okresu I. i II. wojny światowej. Do ekspozycji muzealnej Muzeum Wojskowego w Świdniku należy także kompleks Muzeum Na Wolnym Powietrzu na Przełęczy Dukielskiej i w Dolinie Śmierci.

Słowackie Muzeum Narodowe – Muzeum Kultury Ukraińsko-Rusińskiej posiada bardzo bogate i cenne zbiory eksponatów i dokumentów z życia rusińsko-ukraińskiej grupy etnicznej. Etnograficzna ekspozycja w skansenie w Świdniku znajduje się nad amfiteatrem. Kolejną ekspozycją muzeum jest Galeria Dezyderya Milliego.

W regionie Górnego Szariszu występują szerokie możliwości uprawiania turystyki, sportu oraz rekreacji. Do dyspozycji gości są: oznaczone szlaki turystyczne, wyciągi narciarskie, kąpieliska, korty tenisowe, minigolfs oraz boiska sportowe. Dogodne położenie daje możliwość organizowania mototurystycznych i cykloturystycznych wycieczek do okolicy, i także do pobliskiej Polski przez istniejące przejścia graniczne.

Górzysta kraina Górnego Szariszu stwarza możliwości do uprawiania turystyki pieszej. Sieć szlaków turystycznych nawiązuje do Szlaku Wolności (szlak czerwony), który stanowi część krajowej i europejskiej sieci szlaków turystycznych.

W rozwijających się ośrodkach zimowych sportów – Szarbow, Medwedie, Świdnik, Giraltowce, Niżny Komarnik, Niżna Polianka, Regetowka, Stropków, Mikowa, Szandal są w okresie zimowym bardzo dogodne warunki pod względem zaśnieżenia. W lecie można skorzystać z rekreacji na znajdującym się w pobliżu sztucznym jeziorze Domasza. W miastach Stropków i Bardejów – Dlha Luka i miejscowościach Abrahamowce, Krajna Poliana i Lužany przy Topli, gdzie znajdują się stadniny koni, istnieje możliwość jazdy konnej i jazdy na powozach.

BARDEJÓW

Starodawne miasto Bardejów z punktu widzenia historii należy do najważniejszych miast na Słowacji. Jest ono również kulturalną i gospodarczą siedzibą powiatu. Zamieszkiwane jest przez ponad 34 000 mieszkańców. Pierwsza wzmianka historyczna o Bardejowie, która znajduje się w Roczniku Ipatijewskim, pochodzi z roku 1241. Korzystne położenie miasta wpłynęło na powstanie tu ważnego centrum handlowego i społecznego. Do rozwoju miasta najwięcej przyczyniły się przywileje nadane przez króla Ludwika I w roku 1352. Nowi osadnicy zostali zwolnieni od opłat. Król również pozwolił organizować corocznie ośmiodniowy jarmark i rozkazał ogrodzić miasto murami. Tak powstał oryginalny system fortyfikacyjny, który częściowo zachował do dziś.

W roku 1365 miasto uzyskało „prawo gardłowe” – przywilej posiadania własnego kata, a w roku 1376 zostało podniesione do godności Królewskiego Wolnego Miasta. Na rozwój ekonomiczny wielki wpływ miało prawo składu pochodzące z roku 1402, które zobowiązywało kupców do wystawiania swój towar na sprzedaż najpierw w mieście. Kupcy mieli możliwość wolnego poruszania się i nie musieli płacić królewskiego myta. W roku 1453 miasto uzyskało od króla Ladysława własny herb. W XV wieku dochodzi do największego rozkwitu kulturalnego i rozwoju cechów rzemiosł. Okres ten nazywany jest również „złotym wiekiem kultury”. Ważną rolę w tym okresie odegrał reformator Leonard Stöckel, rektor gimnazjum humanistycznego.

W XVII. wieku miasto zostało dotknięte powstaniami Rakocziowskimi i Tökölyowskimi, epidemią chorób zakaźnych i wielkimi pożarami, co spowodowało jego upadek. Przemysł był słabo rozwinięty, istniejący i mały zakład produkcji zabawek dla dzieci nie był w stanie wyżywić mieszkańców. Rolnictwo również nie było w stanie rozwiązać tego problemu i tak rozpoczęła się masowa emigracja.

Rozwój przemysłu i budownictwa rozpoczął się dopiero po II. wojnie światowej, kiedy w mieście został zbudowany wielki zakład obuwniczy oraz małe zakłady i spółdzielnie produkcyjne. Rozpoczęła się restauracja dziedzictwa historycznego i w połowie 60-tych lat centrum miasta zostało uznane za miejski zespół zabytków. Na początku lat 70-tych rozpoczęto odnowę centrum historycznego. Za aktywną ochronę odzyskał Bardejów w roku 1986 od UNESCO Złoty Medal Europejski. W grudniu 2000 r. Bardejów został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO.

Najważniejsze zabytki miasta

Centrum historyczne miasta stanowi miejski zespół zabytków. Zachowana została pierwotna fortyfikacja miejska z połowy XIV. wieku z małymi zmianami na początku wieku XV. W wielkim stopniu zostały zachowane baszty, bramy i mury fortyfikacyjne. Rynek jest otoczony przez renesansowe domy mieszczańskie zbudowane na gotyckich fundamentach. Domy te posiadają wiele bogato zdobionych portalów, wnęk i klatek schodowych.

Bazylika św. Idziego należy do najcenniejszych zabytków. Kilkakrotnie dokonywano w niej niewielkich zmian. Dzisiejszy kształt przedstawia szczytowe osiągnięcia późnego gotyku na terenie wschodniej Słowacji.

Trójnawowa bazylika jest zakończona sieciowym sklepieniem, w bocznych nawach stropy są w kształcie sklepienia krzyżowego, a nad chórem znajduje się sklepienie gwiazdźdźiste. Wspaniałe jest wyposażenie wnętrza, gdzie zachowano 11 pierwotnych gotyckich skrzydłowych ołtarzów. Skrzydła są ozdobione malowidłami, pokazującymi życie świętego, któremu został ołtarz poświęcony. Najcenniejszym ołtarzem jest ołtarz Narodzenia Pana, najcenniejszą rzeźbą kamienna Pieta, jedyna kamienna rzeźba w kościele. Najcenniejszym malowidłem jest Twarz Chrystusa.

Średniowieczny ratusz

Pierwszy renesansowy budynek na obszarze Słowacji. Zbudowany w latach 1505–1509. Prace budowlane realizował Mistrz Jan z Preszowa, Mistrz Aleksander i Mistrz Aleksius. Wnętrze zostało udekorowane przez Teofila Stanczela, oeciany zewnętrzne przez Macieja Grünwalda. Gzyms jest udekorowany 118 kamiennymi rzeźbami. Na szczycie południowego szpicu jest rzeźba rycerza Rolanda, która jest symbolem przywilejów królewskich. Na północnej stronie znajduje się unikat – zegar słoneczny. Ratusz został od roku 1905 siedzibą Muzeum Szariskiego. Znajduje się w nim ekspozycja Bardejów – Królewskie Wolne Miasto, z pięknym zbiorem dokumentów dotyczących administracji miasta oraz ołtarze gotyckie, ikony, rzeźby reprezentujące średniowieczną

wspaniałość miasta. Szczególną ekspozycję Muzeum Szariskiego stanowy zbiór ikon.

Miejska fortyfikacja Bardejowa była jedną z najdoskonalszych fortyfikacji na Słowacji. Znaczna część fortyfikacji została zachowana. Zrekonstruowano dziewięć baszt i dwa barbakany. Interesująca jest Gruba baszta, której ściany mają szerokość a 3,5 m. Dolna brama zamykała wstęp do miasta na północnym wchodzie. Do pierwotnej bramy z wieżą z XIV wieku została w XV wieku przyłączona prostokątna brama. Brama posiadała także most zwodzony, który został w 1821 roku wymieniony na most z dwoma łukami. Pomnik Juraja Wintera, który był ówczesnym wójtem i dowódcą wojsk, a który poległ podczas obrony miasta przed wojskami Imricha Tököliego, został zbudowany w 1679 roku pomiędzy bramą Północną, a Szkolną. Barbakan bramy Górnej zamykał wstęp do miasta z południa. Część jego murów i fosa zachowane są dziś.

Suburbium żydowskie

Żydzi, tworzący w XVIII. wieku liczną grupę mieszkańców, zbudowali w latach 1771-1773 wielką

synagogę. Ta została podstawą suburbium żydowskiego. W synagodze są zachowane malowidła ściennie z końca XIX. wieku z motywami roślinnymi. 9.6.1991 została do ściany synagogi osadzona tablica na pamiątkę wszystkim żydom zamordowanym podczas II. wojny światowej.

Muzeum Szariskie Bardejów

Muzeum powstało 21. grudnia 1903 jako Muzeum Żupy Szariskiej. Pierwsza ekspozycja historyczna została otwarta 23. czerwca 1907. Po 1945 roku muzeum rozpoczęło tworzenie kierunku krajoznawczego. Ukierunkowane jest na dokumentowanie rozwoju przyrody i społeczeństwa od prawnieku do dziś.

Od 1950 roku zajmuje się również dokumentowaniem bardejowskiego zespołu zabytków.

W obecnej chwili dokumentuje historyczne, przyrodnicze i społeczne stosunki regionu Górnego Szariszu. Zarządza ponad 700- tysięcznym zbiorem eksponatów z rónych dziedzin pracy muzealnej.

Rozmiar zbiorów oraz wyniki pracy naukowej kwalifikują to muzeum do najważniejszych i najstarszych muzeów na Słowacji. Jego zbiory artystyczno-historyczne i przyrodnicze należą do najcenniejszych na Słowacji. W zakresie dokumentacji ikon działa na obszarze całej Słowacji. Miasto Bardejów jest wpisane do Wykazu Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Fakt ten podkreśla wartość zbiorów muzeum.

Muzeum posiada kilka ekspozycji.

Ekspozycja historyczna **„Bardejów – Królewskie Wolne Miasto”** znajduje się w gotycko-renesansowym ratuszu zbudowanym w latach 1505–1511. Pokazuje średniowieczne dzieje Bardejowa oraz gospodarskie, społeczne i kulturalne życie od pierwszej wzmianki piśmiennej z r. 1241 po koniec

XVIII. wieku.

Ekspozycja **„Ikony”** jest jedyną samodzielną specjalizowaną ekspozycją malarstwa ikonowego Bizantyjskiego rytuału na Słowacji. Prezentuje ikony – malowidła na drzewnie i płótnie od XVI. wieku do połowy wieku XIX.

Ekspozycja Przyrodoznawcza „Przyroda północnego wschodu Słowacji i jej ochrona” ułożona jest ekologicznie. Ekspozyty roślin i zwierząt uporządkowane są według należności do biotopów. Ponad 1700 ekspozatów z naszej przyrody jest dopełnione egzotycznymi ekspozatami z całego świata. Tę są podporządkowane według stref zoogeograficznych.

Kontakt: Radničné námestie 13, Bardejov, Tel/fax: 054/472 4966

e-mail: sarmus@nexta.sk www.nexta.sk/sarmus

Ekspozycja w Bardejowie czynna:

- podczas letniego sezonu turystycznego 1.5. - 30. 9.

Poniedziałek - Niedziela: 8.30 - 12.00 12.30 - 17.00

- mimo sezonu od 1.10. -30. 4.

Wtorek - Niedziela: 8.00-12.00 12.30-16.00

Skansen - Muzeum Architektury Ludowej w Bardejowskich Kupelach

Na powierzchni 1,5 ha etnoparku znajduje się 24 obiekty reprezentujących kulturę ludową i budownictwo obu grup etnicznych - słowackiej i rusińskiej, zamieszkujących region Górnego Szariszu i Północnego Zemplinu.

Prezentowane są tu domy z bierwion, różne budowle gospodarcze i techniczne oraz budynki sakralne. Muzeum Architektury Ludowej zostało otwarte w 1965 roku i należy do najstarszych skansenów na Słowacji.

Ekspozycja etnograficzna w Bardejowskich Kupelach prezentuje stroje, produkcję domową i produkty rzemieślników pochodzących z Górnego Szariszu. Ekspozycja prezentuje również ludową sztukę sakralną - rzeźby i malowidła na szkło. Do ekspozycji należy również Ekspozycja Dziejów Bardejowskich Kupelów i Ekspozycja Apteczna.

Kontakt: Vila Rákoci, Bardejovské Kúpele, tel. : 054/472 2072

Ekspozycja w Bardejowskich Kupelach czynna:

- podczas letniego sezonu turystycznego 1.5. - 30. 9.

Poniedziałek - Niedziela: 8.30 - 12.00 12.30 - 17.00

- poza sezonem od 1.10. - 30. 4.

Wtorek - Niedziela: 8.00-12.00 12.30-16.00

BARDEJOWSKIE KUPELE

Znajdują się w odległości 6 km w kierunku północnym od Bardejowa. Po raz pierwszy są wspomniane w spisie królewskim z 1247 roku. Z usług uzdrowiska korzystało wiele znanych osobistości, między innymi córka cesarza austriackiego Franciszka I i druga żona Napoleona I. Maria Luiza, poeta Sandor Petöfi, car ruski Aleksander I i w 1895 roku żona Franciszka Józefa I. cesarzowa Elżbieta. Hotel, który zamieszkiwała został na jej cześć nazwany jej imieniem. W 1903 roku w parku została postawiona jej rzeźba.

W uzdrowisku leczy się choroby organów trawiennych, dróg oddechowych oraz lekkie choroby serca itp. Wody mineralne wykorzystane są do picia, kąpieli i inhalacji. Na nowoczesnej kolumnadzie można pić wodę z ośmiu źródeł o różnym składzie chemicznym.

W areale uzdrowiska zachowane są budynki w stylu klasycystycznym, neoklasycystycznym i eklektycznym. Architektura uzdrowiska dopełniona jest o nowe, nowoczesne obiekty, w których goście zastywają spokoju i mogą poprawić stan zdrowia. Na skraju Parku Zdrojowego znajduje się już wspomniana Ekspozycja Architektury Ludowej z regionu Górnego Szarisza. Piękna przyroda i przyjazna infrastruktura sprzyjają zastywaniu wypoczynku i rekreacji po wysiłku fizycznym i umysłowym.

ŚWIDNIK

Miasto powiatowe Świdnik leży u zbiegu rzek Ondawy i Ladomirki, w północno-wschodniej części Słowacji na pogórzcu Beskidu Niskiego. Pierwsza wzmianka o Świdniku pochodzi z 1355 roku. W drugiej połowie XIV. wieku prowadziła przez Świdnik ważna droga handlowa z obszaru podunajskiego i pociskiego do Polski.

W połowie XVIII. wieku rośnie znaczenie Świdnika. Staje się siedzibą trzeciego powiatu kasztelani Makowickiej. Właścicielami jego majątków były rodziny Erdödów i Szirmaiów. W późniejszym czasie znalazł tu swoją siedzibę również powiat słuznowski.

Pod koniec XIX. wieku z powodu braku urodzaju, epidemii zakaźnych i złych warunków gospodarczych emigrują ludzie do krajów zamorskich i na Dolną Ziemię. Ustępujące jednostki armii cesarsko-królewskiej w okresie pierwszej wojny światowej podpaliły Świdnik. To spowodowało następną falę emigracji. Bieda, zacofanie i nędza przeoeladowały mieszkańców tego regionu aż do zakończenia II. wojny światowej. Podczas wojen światowych region ten odniósł liczną stratę. Dukla i miasteczko Świdnik stały się na zawsze symbolem ofiar II. wojny światowej.

Okres powojenny zaznaczył się intensywnym rozwojem regionu świdnickiego. Wybudowano zakłady odzieżowe, maszynowe, produkcji maszyn dla przemysłu spożywczego oraz wiele zakładów o znaczeniu lokalnym, mieszkań, szkół i sieć usług. Brały one udział w rozwoju gospodarki.

Zbudowano szpital imienia honorowego obywatela miasta Świdnika Generała Ludwika Swobody. Jako podziękowanie za wyzwolenie i pomoc przy odnowie regionu w powojennym okresie została w centrum miasta zbudowana jego rzeźba w nad naturalnej wielkości. Pomnik ten jest jedyną rzeźbą Ludwika Swobody na Słowacji.

Słowackie Muzeum Narodowe – Muzeum Kultury Ukraińsko-Rusińskiej w Świdniku, to jedyne muzeum tego rodzaju na Słowacji. Już niemal 50 lat zbiera i za pomocą swoich ekspozycji pokazuje historyczne dokumenty o Rusinach-Ukraińcach, którzy zamieszkują około 250 miejscowości na południowym wschodzie Słowacji wzdłuż granicy słowacko-polskiej. Jest to obszar od wsi Nowa Sedlica, znajdującej się na samym wschodzie Słowacji po wieś Osturnia w powiecie Poprad. Muzeum posiada trzy ekspozycje i jest jednym z najbardziej wyrazistych i najstarszych etnograficznych muzeów na Słowacji.

Główną ekspozycją muzeum jest **Ekspozycja Kulturalno-historyczna**, która dokumentuje podstawowe etapy kulturalno-historycznego, politycznego oraz socjalnego rozwoju tych mieszkańców. Pokazane są tutaj oryginalne odkrycia archeologiczne jak mamuci kiel i ząb odkryty w okolicy miasta, kamienne siekiery, naczynie w kształcie amfory, średniowieczne dokumenty pisemne o powstaniu poszczególnych wsi, dokumenty dotyczące sytuacji socjalnej i ekonomicznej mieszkańców, fragmenty materialnej i

duchowej kultury oraz prac literackich Rusinów-Ukraińców na Słowacji.

Drugą ekspozycją jest **Galeria Dezyderya Milliego**. Jej siedzibą jest pałac barokowy pochodzący z XVIII. wieku. Centralne miejsce zajmują utwory Dezyderya Milliego – członka Generacji 1909. Jest

on znany jako jeden z założycieli nowoczesnych sztuk plastycznych na Słowacji.

Do grupy najcenniejszych i najstarszych eksponatów muzeum znajdujących się w Galerii należą ikony. Zbiory prezentują chronologiczny rozwój malarstwa ikonowego XVI. – XVIII. wieku. Ekspozycja pokazuje rozwój sztuk plastycznych Rusinów-Ukraińców od XV. wieku do dziś są w niej pokazane utwory przedstawicieli starszej i młodszej generacji artystów.

Etnograficzna Ekspozycja Muzeum w Przyrodzie – Skansen zajmuje obszar o powierzchni 10 ha, na którym jest zgromadzonych 50 budynków. Oprócz 11 domów mieszkalnych prezentowane są tutaj i wszystkie rodzaje budynków gospodarczych. Budynki techniczne to: młyn wodny i wiatrak, tartak i most. Znajdują się one wzdłuż potoku, gdzie są wszystkie niezbędne warunki do demonstracji ich działalności. Budynki ogólnego pożytku reprezentowane są przez szkołę, remizę strażacką, karczmę z miejscem dla wozów, sklep wiejski, warsztat kowalski i rynek. Dominantą ekspozycji jest drewniana cerkiew z dzwonnica, krzyżami przydrożnymi oraz kaplicą z 1766 roku. Cerkiew pochodzi ze wsi Nowa Polianka.

Kompleks budynków połączonych siecią komunikacyjną i dopełniony agro i zoo ekspozycją stwarza idealną okazję do wypoczynku w atrakcyjnym areale tradycyjnej rusińsko-ukraińskiej wsi. W skansenie można także skorzystać z oferty karczmy furmańskiej.

Areał skansenu znajduje się obok amfiteatru, gdzie się corocznie odbywają Uroczystości Kultury Rusinów-Ukraińców Słowacji. Jeden z programów pod tytułem Skarby Ludu pokazujący lokalne zwyczaje odbywa się na skansenie.

Słowackie Muzeum Narodowe – Muzeum Ukraińsko-Rusińskiej Kultury

Ekspozycja czynna:

Wtorek – Piątek 08.30 – 16.00 godz.

Sobota – Niedziela 10.00 – 16.00 godz.

Ekspozycja Etnograficzna w Przyrodzie (skansen) czynna:

Podczas letniego sezonu od 1. maja do 15. października

Wtorek – Piątek 08.30 – 18.00 godz.

Sobota – Niedziela 10.00 – 18.00 godz.

Podczas zimowego sezonu tylko zamówionym wyprawom:

Kontakt: tel.: 054/7521569, 7521365, 7522271, e-mail: muzeum@muk.sk. www.muk.sk

Muzem Wojskowe w Świdniku

W głównym budynku Muzeum Wojskowego w Świdniku, znajduje się ekspozycja dokumentująca historię wojenną na wschodniej Słowacji od 1914 roku do roku 1945. Posłaniem muzeum jest prezentowanie historii wojskowej przez zbiory, ekspozycje i działalność badawczą. Zbiór eksponatów liczy ponad 20 tys. sztuk. Wystawione dokumenty pokazują przebieg I. wojny światowej na pograniczu wschodniej Słowacji. Szczególną uwagę przywiązuje się tu do ofensywy wojsk ruskich przez Przełęcz Dukielską w roku 1944. Wystawione eksponaty, broń, mundury, odznaczenia dopełniają tę historyczną epokę. W kolejnej części ekspozycji prezentowane są dzieje wojenne na wschodniej Słowacji w okresie międzywojennym w latach 1918 – 1939.

Przy budynku głównym muzeum w Świdniku znajduje się Pomnik Armii Radzieckiej, wokół którego spoczywa ponad 9 000 żołnierzy. Monument został zbudowany w roku 1954 i wraz z przyległym parkiem i skansenem, gdzie znajduje się ciężki sprzęt bojowy stanowi narodowy zabytek kultury.

Do ekspozycji muzeum należy również dukielskie pole walki o powierzchni 20 km² z 49 obszernymi eksponatami. Chodzi przede wszystkim o ciężki sprzęt bojowy w zrekonstruowanych pozycjach artylerii czechosłowackiej, punkty obserwacyjne, ziemianki, bunkry i inne zabytki wojskowe z II. wojny światowej.

Szczególne miejsce w tym areale przyrodniczym zajmuje Pomnik Czechosłowackiej Armii na Dukli, który wraz z cmentarzem poległych żołnierzy stanowi narodowy zabytek kultury. Na

cmentarzu spoczywa 565 członków Czechosłowackiej Drużyny Wojskowej. Pomnik został zbudowany w roku 1949 i symbolizuje klin wbity do obrony nieprzyjacielskiej.

Blisko Przełęczy Dukielskiej znajduje się wieża widokowa, która jest głównym centrum informacyjnym o historii bojów dukielskich dla zwiedzających Duklę. Wieża ma wysokość 50 m i jest ciekawym obiektem architektonicznym. Z wieży roztacza się piękny widok na stronę polską i słowacką.

Do kompleksu dukielskiego placu boju w pobliżu miejscowości Kapiszowa należy również **Dolina Śmierci**. Na tym terenie znajduje się 8 czołgów. Ten zabytek wojskowy, jako jedyny na Słowacji przedstawia oddział czołgów w natarciu. Symbolicznie przypomina najcięższe walki czołgów po przekroczeniu granic na Przełęczy Dukielskiej w roku 1944.

Muzeum Wojskowe w Świdniku czynne:

- styczeń - czerwiec, wrzesień - grudzień

Wtorek - Piątek: 08.00 -16.00 godz.

Sobota - Niedziela: 10.00 -14.00 godz.

- lipiec - sierpień

Wtorek - Piątek: 08.00 -16.00 godz.

Sobota - Niedziela: 08.30 -17.00 godz.

Wieża widokowa na Dukli czynna:

- od 15. kwietnia do 15. października,

Wtorek - Piątek 08.30 -17.00 godz. z.

Sobota - Niedziela 09.30 -18.00 god.

- od 16. października do 14. kwietnia - zamknięte

Kontakt: Historyczny Instytut Wojskowy - Muzeum Wojskowe, tel.: 054/75 21398

Wieża widokowa na Dukli, tel.: 054/7593223.

Inne zabytki miasta Świdnik i okolicy:

Grecko-katolicka świątynia p. w. św. Paraskiewy - późnobarokowa, poł. XVIII wieku

Gr.-kat. oewi'tynia p. w. św. Matki Boskiej - klasycystyczny budynek z lat ok. roku 1800

Prawosławna cerkiew św. Trójcy - wybudowana w roku 1994

Rzymskokatolicki kościół Bożego Serca Jezusowego - konsekrowany w roku 1996

Aleksander Pawłowicz - Przez wiele lat działał w Świdniku na rzecz pobudzenia myśli narodowej. Jest pochowany na cmentarzu przy cerkwi greko-katolickiej, w której znajduje się tablica pamiątkowa. Rzeźba A. Pawłowicza nachodzi się przed budynkiem Ośrodka Kultury. Autorem jest nasz rodak Franciszek Gibala.

Tablica pamiątkowa M. I. Kutuzowa, Świdnik - Znajduje się na budynku urzędu powiatowego w Świdniku. Posiada relief Kutuzowa i tekst: „9.-10. stycznia 1806 mieszkańcy Świdnika przyjęli słynnego wodza rosyjskiego Michajła Illarionowicza Kutuzowa wracającego do domu. Świdnik 23. luty 1956.”

Tablica pamiątkowa Wita Nejedlego - znajduje się na domu rodzinnym Michała Gajdosza w Ładomirowej nr. 30. Marmurowa tablica o nieregularnym kształcie posiada gałązkę i tekst „W domu tym wystąpił dnia 11. grudnia 1944 poraz pierwszy w wyzwolonej ojczyźnie Wojskowy Zespół Artystyczny. Ostatni raz dyrygowany przez jego założyciela Wita Nejedlego.” Autorzy tablicy Borodacz - Gibala.

W Hunkowcach znajduje się **niemiecki wojskowy cmentarz z II. wojny światowej**, gdzie jest pochowanych 2311 żołnierzy. I. wojnę światową przypominają pomniki w Jurkowej Woli i Ładomirowej oraz cmentarze w Świdniku, Wyszynym Miroszowie i innych miejscowościach. Cenny jest także cmentarz żydowski w Ładomirowej. Na szczycie Makowica znajduje się **rzeźba św. Floriana**. Co roku w maju spotykają się tutaj strażacy i publiczność z Świdnika i okolicy.

Pomnik w Jurkowej Woli

MIASTO GIRALTOWCE

Miasto Giraltowce posiada kilku interesujących zabytków kulturalnych. Należą do nich kościoły, pałace i pomnik.

Kościół ewangelicki został zbudowany w renesansowym stylu. Z pierwotnej budowli zachowała się tylko renesansowa wieża. Nawa została kilkakrotnie przebudowana. W kościele wykonano barokowo-klasycystyczną rekonstrukcję. Ołtarz pochodzi z końca 19. wieku, ambona z okresu klasycystycznej przebudowy w roku 1798.

Późnorennesansowy pałac z pierwszej połowy XVII wieku, zamówiony przez rodziną Szemszejów został kilkakrotnie rekonstruowany. Zdobiony jest w stylu wczesnobarokowym i w roku 1738 został przebudowany i odnowiony. Z okresu remontu zachowano tylko kilku fragmentów.

Murowana greko-katolicka świątynia p. w. Matki Boskiej Nieustannej Pomocy – neobarokowy budynek z roku 1938.

Rzymsko-katolicki kościół Św. Cyryła i Metod z roku 1942.

Młyn elektryczny z roku 1903.

Do zabytków z okresu I. wojny światowej należy pomnik poległym w I. wojnie światowej, zlokalizowany przed greko-katolicką świątynią z rzeźbą leżącego lwa oraz symboliczna kolumna z tablicą marmurową.

STROPKOV

Najstarsze informacje o Stropkowie pochodzą z roku 1404 i 1408 i pokazują Stropków jako małe miasto i centrum feudalnej kasztelani. Już w XIV. wieku w Słowackim Stropkowie znajdował się duży rynek, który świadczy o obecności kolonistów niemieckich.

Od początku XV. wieku miasto rozwijało się jako majątek królewski. Od roku 1408 stanowiło zastaw dla rodziny Perinsków. Interesy miasta i właścicieli były różne, co miało negatywny wpływ na jego kolejny rozwój. Magnaci z Perinu przevorsowali swoją wolę i podporządkowali sobie administrację miasta, wzmocnili swoją pozycję i wybudowali rozległy zamek, jako siedzibą władców stropkowskiej kasztelani. Pod rządami rodziny Perinsków wypędzono ze Stropkova niemieckich osadników.

Podczas kolejnego okresu Stropków toczył walkę o stosowanie swoich praw miejskich przed prawami i władzą obszarnika. Urząd Miasta funkcjonował nieprzerwanie.

Ze względu na położenie miasto stanowiło w kierunku z północy przez Duklę bramę wejściową do Królestwa Węgierskiego. Same położenie na dużej, nieurbanizowanej przestrzeni sprzyjała rozwojowi samodzielności miasta. Przejawiło się to w rozwoju rzemiosła. W 1731 roku zostały tutaj wydane statuty społeczne dla 18 rodzajów rzemiosł.

Od roku 1569 do roku 1767 obszary wokół Stropkova należały do rodziny Pethey z Gerszy. Pomimo działania stałego urzędu miejskiego był Zamek Stropkowski i cała jego kasztelania była słynniejsza niż samo miasto. Miasto nie posiadało własnego systemu obronnego i dlatego w przypadku niebezpieczeństwa ludność znajdowała schronienie za murami zamku.

Pod koniec XII wieku w Stropkowie pojawiają się pierwsi Żydzi – handlowcy, a pod koniec XIX wieku zajęli najdogodniejsze miejsca na całym rynku. Posiadali własną synagogę z basenem do rytualnych kąpieli.

Najwspanialszym zabytkiem jest gotycki, trójnawowy kościół z XIV wieku, który stanowił część Zamku Stropkowskiego. Dobudowana gotycka wieża kościoła jest zakończona renesansowym balkonem.

System sklepienia kościoła jest sekundarny. W prezbiterium występuje późnogotyckie sklepienie sieciowe, a w nawach renesansowe krzyżowe.

Wnętrze kościoła ma barokowy wystrój. Wczesnobarokowy ołtarz bogato zdobiony figurami i ornamentami, poświęcony jest Najświętszemu Ciału Jezusa Chrystusa. Ołtarz główny w Stropkowie należy do najważniejszych układów architektonicznych na Słowacji.

W wnętrzu kościoła znajduje się kamienne pastoforium z XIV. wieku, chrzcielnica z XV. wieku oraz monstracja z pozłoczonego srebra z roku 1527. Owalne drewniane mortuarium rodziny Peteowców pochodzi z drugiej połowy XVII. wieku.

Na zewnętrznej ścianie kościoła jest osadzona renesansowa tablica z Immaculata w chmurach, przed którą klęczy mężczyzna w zbroi ze złożonymi rękami i przy jego nogach leży herb rodziny Petey. Zabytek ten został zbudowany na zamówienie Jana Petheo z Gerszy w roku 1760.

Gotycko-renesansowy zamek został zbudowany w ciągu dwu okresów. Część zachodnia, gotycka pochodzi z początku XV wieku, a wschodnia renesansowa z końca XVI. wieku. Kościół znajdował się na terenie Zamku Stropkowskiego.

Kompleks klasztorny zakonu franciszkanów pochodzi z XVII wieku i jest zaprojektowany zgodnie z obowiązującymi wówczas kanonami, w tym z rajskim ogrodem i nawzajem przecinającymi się korytarzami. Kościół jest zakończony czterema skrzydłami z północnej strony. Wnętrze kościoła jest pierwotne – barokowe. Kamienny portal w prezbiterium ma kartusz z datą roku 1675.

W południowej części miasta został zachowany barokowy obiekt Służnowski Dom i secesyjna kuria. Wnętrze miasta jest odpowiednio dopełnione zachowanymi obiektami – kaplicami, rzezbami barokowymi i zamkowymi studniami.

Do nowych obiektów architektury kościelnej należy zaliczyć greko-katolicki kościół zbudowany w stylu bizantyjskim.

Na obszarze powiatu Stropków znajduje się wiele murowanych i drewnianych kaplic pochodzących z końca XVIII. wieku i początku XIX. wieku oraz rzeźbione drewniane krzyże. Na wzgórzu między miejscowościami Mrazowce i Turany nad Ondawą znajduje się stanowisko archeologiczne i ruiny zamku Modre Pole. W okolicy Stropkowa zachowane są pierwotne gospodarstwa rolne oraz całe wsie z szczególnym kolorytem ludowym.

DREWNIANE CERKWIE

Drewniane budowle kultowe są cennymi zabytkami architektonicznymi, które należą do skarbnicy światowej kultury. Najwięcej drewnianych cerkwi zostało zachowanych na północnym wschodzie Słowacji. Większa część pochodzi z XVII i XVIII wieku. Dzięki swej oryginalności i techniczno-artystycznemu oraz społecznym znaczeniu zostały wpisane do listy narodowych zabytków kulturalnych. Chodzi przede wszystkim o obiekty wschodniego obrządku, w których się i dzisiaj odbywają nabożeństwa. Charakterystyczny jest ich bogaty wystrój artystyczny.

Zachowane są różne dekorowane kopuły o różnym kształcie i formie. Na wieżach pojawiają się barokowe obiekty o kształcie makówki zakończone przez kute żelazne krzyże.

Podstawową częścią cerkwi jest ikonostas, który stanowi plastyczne i funkcjonalne jądro całej budowli. Charakterystyczne jest ścisłe zorganizowanie ikon, ich liczba oraz kompozycja tematów. W syntezie artystycznej łączy architekturę, malowidło i rzeźbę dekoracyjną. Kilka wewnątrz zostało udekorowanych malowidłami oeciennymi i sufitowymi.

Starodawne drewniane cerkwie z swoim wystrojem stanowią klejnot kultury ludowej o światowym znaczeniu. Oryginalne są wnętrza, pierwotnie zdobione malowidłami ściennymi z tematami ewangelii. Malarze prostymi ośodkami wyrazu zapoznawali ludność z Starym i Nowym Testamentem.

Drewniane cerkwie tego regionu zwiedzane są często przez krajowych i zagranicznych turystów podziwiających zręczność i umiejętności naszych przodków, którzy stworzyli takie wspaniałe dzieła i zachowali je dla przyszłych generacji na przekór różnym wpływom.

Zrębowa cerkiew Św. Bogurodzicy w **Miroli** została zbudowana w roku 1770. Wieże i regularne czworoboczne kopuły zakończone są makówkami z ślepymi tamburami i krzyżami. Brama wejściowa kolumnowej konstrukcji posiada wieżę z gontowym dachem. Cerkiew jest pokryta drewnianą obudową z tego powodu nawa i babiniec wyglądają na pozór jako jedno pomieszczenie. Ikonostas został zrealizowany wykonany według zasad ikonograficznych zasad. Cztery dolne ikony tzw. lokalny rząd: Bogurodzica, Chrystus, Pokrowa i oew. Mikołaj są namalowane na drewnie w złotym odcieniu. Pochodzą z XVIII. wieku. W środkowym rzędzie pokazane są tematy z życia poddanych (pasterze i kobiety w typowych miejscowych strojach).

Do grupy najstarszych cerkwi należy greko-katolicka cerkiew p. w. św. Mikołaja w **Bodružalu** zbudowana w roku 1658. Podział na trzy pomieszczenia symbolizujący św. Trójcę jest podkreślony potrójną wieżą z gontem. Świątynia otoczona jest przez drewniane ogrodzenie. Uroku jej dodaje prosty dach z gontu. Wewnętrzny wystrój jest barokowy. Pomalowany na kolory biały i złoty ikonostas z tematami z Nowego Testamentu pochodzi z końca XVIII wieku. Namalowany został na pierwotnym ołtarzu, który jest schowany na drugiej stronie ikonostasu. Zachowane są fragmenty malowidła oeciennego z XVIII wieku pokazujące Sąd Ostateczny oraz Golgotę.

Drewniana zrębowa cerkiew p. w. Archanioła Michała w **Prikrej** została zbudowana w 1777 roku. Jej fundatorem był Joan Skrzawski kantor i nauczyciel z Prikrej. Sama wieża i trzypoziomowe czworoboczne kopuły zakończone są małymi cebulkami i kutymi krzyżami. Dach i wieże pokryte zostały gontem, zręb i dwie górne piętra są pokryte deskami i listwami. Ikonostas i ołtarz przedstawia polichromowaną architekturę z czterema rządami ikon i carskimi drzwiami pochodzącymi z drugiej połowy XVIII wieku. Na ołtarzu zdobionym ludowym rokajem znajduje się tabernakulum i ikona „Ukrzyżowanie”.

Według projektu architekta Syczynskiego została w 1938 roku zbudowana cerkiew Pokrowa Matki Boskiej w **Niżnym Komarniku**. Zrębowa budowla o jednej nawie została zbudowana na wyższych fundamentach. To przykład powtarzającego się typu świątyni o trzech pomieszczeniach. Nad nawą się znajduje oktogonałna kopuła. Na kopułach znajdują się szpiczaste wieżyczki. Swoim zewnętrznym kształtem odróżnia się od innych zabytków lemkowych i raczej jest podobna do bojkowskiej sakralnej architektury ludowej. Ikonostas nie pochodzi z cerkwi tej i dlatego apostołowie i prorocy zostali ustawieni pod kopułą.

Zrębowa cerkiew p.w. Zaśnięcia Bogurodzicy z trzema pomieszczeniami w **Hunkowcach** została zbudowana na niskich kamiennych fundamentach pod koniec XVIII wieku. Wieże i wznoszące się kopuły pokryte gontem zakończone są przez makówki i cebulki z ornamentalnie zdobionymi krzyżami. Brak ikonostasu i innej pierwotnej dekoracji. W cerkwi nie odbywają się już nabożeństwa i obiekt stanowi ekspozycję muzealną.

W roku 1705 została zbudowana cerkiew p. w. św. Paraskiewy w **Dobrosławie**. Pierwotny kształt budowy o trzech pomieszczeniach został zmieniony po dobudowaniu dwóch kaplic w 1932 roku. Plan krzyża został zachowany. Wieża i kopuły wznoszące się nad świątynią i nawą zakończone są przez banie, obite pionowo deskami i listwami i pokryte gontem. Najważniejszym elementem wystroju wnętrza jest ikonostas i ikony pochodzące z XVIII wieku z tematami Nowego Testamentu. Św. Paraskiewa jest patronką dziewcząt, narzeczonych i szczęścia rodzinnego. Ikona z drugiej połowy XVII wieku ukazuje fragmenty z jej życia. Wnętrze jest uzupełnione innymi cennymi elementami artystycznymi.

Drewniana zrębowa cerkiew z trzema pomieszczeniami w **Szemetkowcach** została zbudowana w roku 1752. Kopuły nad świątynią i nawą ułożone na dwóch terasach są zakończone stożkowatymi wieżami z kutymi krzyżami i pokryte gontem. Obok niej się znajduje samodzielna nowsza drewniana dzwonnica słupowej konstrukcji z dachem pokrytym gontem. Cerkiew została poświęcona Archaniołowi Michałowi, który jest obrońcą ludności. Z mieczem w ręce walczy przeciw siłom z piekła. Tradycyjny ikonostas złożony jest z czterech rzędów ikon pochodzących z różnych okresów. Barokowa drewniana architektura złożona z czterech rzędów i carskich drzwi pochodzi z okresu budowy cerkwi. W świątyni znajdują się fragmenty malowideł ściennych i kilka cennych ikon: Bogurodzica z 14 prorokami i dwoma aniołami z XVIII. wieku, Golgota z XVI. wieku i ikona Św. Mikulasa pokazująca jego życie z XVII. wieku.

Zrębowa cerkiew p.w. Michała Archanioła w **Ladomirowej** została zbudowana bez użycia gwoździ w roku 1742. Zewnętrzny podział budowli na trzy części jest podkreślony trzema wieżami z dachem pokrytym gontem i dekoratywnie zdobionymi kutymi krzyżami. Koło cerkwi znajduje się dzwonnica o słupowym kształcie pokryta deskami. Areal został otoczony przez zrębowy płot z interesującą bramą. Za ikonostasem z XVIII wieku znajduje się główny ołtarz z słupową architekturą i centralną ikoną Miłosiernej Bogurodzicy. Posiada owalne słupy owinięte winną latoroślą. Podobnie został zrealizowany boczny ołtarz z ikoną Piety. Ikony na ikonostasie pochodzą od różnych autorów. Na ikonie Ostatnia Wieczerza w samym środku ikonostasu znajduje się aż trzysta uczniów z Chrystusem.

Cerkiew Św. Bazyla Wielkiego w **Krajnom Czernom** została zbudowana w 1730 r. Jest to zrębowa budowla z wieżą częściowo samodzielną i częściowo połączoną z konstrukcją obiektu. Szerokość nawy jest taka sama jako szerokość babińca, chociaż są to dwie samodzielne, funkcjonalne i konstrukcyjne kompleksy. Jest to niezwykle podział budowli. Wieża i kopuły zakończone są stożkowatymi wieżyczkami i kutymi krzyżami. Do cerkwi należy również drewniany belkowy plot pokryty gontem. W cerkwi się nachodzą tylko ikony lokalnego zakonu. Barokowy ikonostas, polichromowany drzeworyt z ikonami pochodzi z XVIII wieku. Wykonany jest w nietypowy sposób. Posiada tylko dwoje drzwi. Ikony z tematyką Nowego Testamentu namalowane na drzewie pochodzą z XVII wieku.

Drewniana cerkiew Pokrowa p.w. Przenajświętszej Bogurodzicy w **Korejowcach** została zbudowana w roku 1764. Na płytkich kamiennych fundamentach stoi zrębowa budowla o trzech pomieszczeniach. Wieża, dach nad nawą i świątynią zakończone są cebulkami z pięknie kutymi krzyżami. Obok cerkwi się znajduje drewniana dzwonnica z trzema dzwonami. Jeden pochodzi z roku 1769 i posiada napis i rzeźbę św. Rodziny, drugi z roku 1771 z dekoracją krzyża, pod którym jest Matka Boska Bolesna, Św. Trójka i napis, trzeci z roku 1835 z dekoracją listów dębu i napisem. Ikonostas nie jest kompletny, zachowane są tylko fragmenty. Część ikon z XVII. i XVIII. wieku pochodzi z ikonostasu cerkwi Św. Michała w Krajnej Bystrej, który nie został zachowany.

Carskie wrota są bogato zdobione rzeźbą z roślinnym ornamentem i malowidłem z postaciami ewangelistów.

Drewniana cerkiew p. w. Św. Paraskiewi w **Potokoch** została zbudowana w roku 1773. Drewniana zrębowa budowla z trzema pomieszczeniami złożona jest z pomieszczenia z ołtarzem, głównej nawy i części pod wieżą. Pokryta jest walbowym dachem z gontem. Nad wieżą i dachem są barokowe cebulki pokryte gontem. Zakończone są dekoratywnie kutym żelaznym krzyżem. Cerkiew jest otoczona niskim kamiennym murem. Obok cerkwi znajduje się drewniana dzwonnica o słupowej konstrukcji. W dzwonnicy znajduje się dzwon pochodzący z roku 1839 z sygnaturą Pavla Sznitca. W cerkwi są zachowane fragmenty malowidła ściennie przeważnie z roślinnym ornamentem. Najważniejszym elementem wystroju cerkwi jest ikonostas z roku 1773, drewniana konstrukcja z

trzema szeregami i z carskimi wrotami w środku zdobiona bogatym drzeworytem, która jest kolorowo polichromowana. Interesujące są także inne ikony, drewniane oewieczniki i inne przedmioty służące podczas nabożeństw.

W **świdnickim skansenie** jest cerkiew p.w. Św. Paraskiewy zbudowana w roku 1766, która została przeniesiona z Nowej Polianki. W roku 1961 została z powodu destrukcji zdemontowana i zrekonstruowana według ścisłej dokumentacji. Jest to typowy wariant łemkowskiej cerkwi z trzema wieżami i pomieszczeniami. W cerkwi się po wyświeceniu w roku 1993 odbywają okazjonalne nabożeństwa. Ściany pierwotnego wnętrza zostały dekorowane malowidłami ściennymi. Ikonostas dzielący nawę i świątynię pochodzi z XVIII. wieku i został osadzony dodatkowo.

Greko-katolicka cerkiew p. w. Św. Michała Archaniola o trzech pomieszczeniach w **Friczke** została zbudowana w XVIII wieku. Przebudowana została w roku 1829. Odnowiona w latach 1933 i 1971. Wystrój wnętrza pochodzi przeważnie z XIX. i XX. Wieku. Starze są tylko niektóre ikony. Ikonostas składa się z ikon z dwóch różnych okresów. Część pochodzi z okresu budowy cerkwi. Druga część pochodzi z końca XIX. wieku, z okresu rekonstrukcji cerkwi. Zachowane są tematy namalowane na przedziały pod głównymi ikonami z XVIII. wieku.

Cerkiew obrony Matki Boskiej w **Jedlince** z tarasowymi trzema wieżami posiada kwadratową świątynię, nawę i babiniec, który jest tak samo szeroki jako zręb nawy. Zbudowana została w roku 1763. W cerkwi jest zachowane niśmal całe pierwotne wnętrze i ikony z starszego barokowego ikonostasu z roku 1744. Ikony są bogato zdobione i polichromowane. Rokokowy ikonostas z okresu budowy cerkwi należy do najcenniejszych i najbardziej kompleksowych na Słowacji.

Cerkiew p. w. Święta Spotkania Pana z Simeonem w **Kożanoch** stanowi typ budowli sakralnej z trzema pomieszczeniami i kwadratową świątynią. Pochodzi z końca XVII. wieku. W wnętrzu się nachodzi bogaty kompleks malowideł ściennych z tematami z Starego i Nowego Testamentu z lat 1793-1797. Tematy biblijne zostały tutaj połączone z charakterystycznymi problemami miejscowych mieszkańców.

Na miejscu starszego obiektu w miejscowości **Kriwe** została w roku 1826 zbudowana zrębowa greko-katolicka cerkiew Św. Łukasza z trzema miejscowościami. Podczas rekonstrukcji został zbudowany nowy dach. Z tego powodu brak trzech wieży typowych dla łemkowskiej budowlę tego regionu.

Wnętrze jest tworzone zabytkami przeważnie z okresu budowy cerkwi. Zachowano nawet kilku cennych ikon z starszego obiektu z końca XVI. wieku. Również ikonostas pozostaje z cennych ikon z różnych okresów XVII. i XVIII. wieku z dwiema królewskimi drzwiami.

Zrębowa cerkiew z trzema pomieszczeniami p. w. Św. Koźmy i Damiana we wsi Lukow stoi na kamiennych fundamentach. Zbudowana została w latach 1708–1709. Jako jedyna na Słowacji posiada piwnicę. Główne części obiektu zakończone są trzema wieżami z oryginalnie profilowanymi żelaznymi krzyżami. Wnętrze jest przeważnie barokowe i pochodzi z XVIII wieku. Znajdują się tutaj również cenne ikony z XVI. i XVII. wieku. Najcenniejszą częścią wystroju jest ikonostas składający się z dwóch części. Dolna pochodzi z roku 1736 i górna z drugiej połowy XVIII. wieku. Koncypowany jest według zasad ikonograficznych, lecz autor podkreślił środkową część z postaciami apostołów oraz centralnym obrazem Chrystusa Arcykapłana.

Greko-katolicka zrębowa cerkiew Św. Łukasza Ewangelisty w **Troczanoch** posiada trzy pomieszczenia z dwiema wieżami. Zbudowana została na kamiennych fundamentach w roku 1739. Wystrój wewnętrzny jest rozmaity. Ikonostas pozostaje z kilku części. W dolnym rzędzie znajdują się ikony malowane temperą na drewnie pochodzące z końca XVII wieku.

Wystrój jest dopełniony ikonami namalowanymi na płótnie i obrazami typu ikonograficznego Bogurodzicy, namalowanymi w XVII i XVIII wieku.

Rzymsko-katolicki kościół z czerwonego świerka p. w. Św. Franciszka z Asyżu w **Herwartowe** pochodzi z XV wieku. Stanowi najstarszy typ drewnianego kościoła na Słowacji. Kościół składa się z poligonalnego prezbiterium nawy, zakrystii i wieży z przedsienią. Wnętrze jest bogato zdobione malowidłami ściennymi i uległo kilku zmianom. Główny ołtarz pochodzący z lat 1460–1470, z wyobrażeniem Matki Boskiej, Św. Katarzyny i Św. Barbary został w latach 1985–1990 odrestaurowany w pierwotnej wersji.

Cerkiew p. w. Trzech Króli została zbudowana w roku 1766 w miejscowości Zboj. Od roku 1967 znajduje się w **Muzeum Architektury Ludowej** w Bardejowskich Kupelach. Stanowi zrębową budowlę z trzema pomieszczeniami i trzema wieżami. Należy do niej również kompletny rokokowy ikonostas i ikony przeniesione wraz z cerkwią.

Cerkiew p.w. Opieki Bogurodzicy, zrębowa budowla z trzema pomieszczeniami i kwadratową świątynią została zbudowana w roku 1730 w miejscowości **Mikulaszowa**. W roku 1931 została przeniesiona **do Bardejowskich Kupeli**. Jest jednym z mała kościołów pomalowanych na zewnątrz. Na wieży jest namalowany dekoratywny zegar.

ZAMKI I PALACE

Zborów – osada i zamek o tym samym imieniu należą do najstarszych miejsc Zborów – osada i zamek o tym samej nazwie należą do najstarszych miejscowości Szariszu. Najstarsza wzmianka o zamku pochodzi z roku 1250. W latach 1548–1601 został zamek przebudowany w stylu renesansowym. Otoczony również został dalszymi dwoma murami fortyfikacyjnymi. W ten sposób powstała jedna z najbardziej rozległych i ufortyfikowanych osad feudalnych na Słowacji. Zamek został zdobyty i zniszczony przez wojska cesarskie w roku 1684. Ruiny i okolica zostały objęte ochroną w postaci rezerwatu przyrody. Najstarszym zabytkiem Zborowa jest kościół gotycki p. w. św. Małgorzaty z początku XIV wieku, który został później przebudowany w renesansowym i barokowym stylu. Dzięki przebudowie powstał jedyny plan prezbiterium z dwoma usytuowanymi po przekątnej apsydami. Cennym

obiektem jest również rzymsko-katolicki kościół p. w. św. Zofii z roku 1640, przebudowany w roku 1731. Po pierwszej wojnie światowej uległ popiołowi.

Dlha Luka – klasycystyczny kościół z roku 1825–1826. Przy drodze w kierunku Bardejowskich Kupeli unikatowy nagrobek renesansowy właściciela ziemskiego Gaszpara Szerediego z roku 1549.

Hertnik – pałac zbudowany w połowie XVI wieku, później przebudowany. Z pierwotnych fortyfikacji zachowała się tylko część z jedną basztą obronną oraz brama wjazdowa.

Raslavice – pałac barokowy zbudowany na początku XVIII. wieku, przebudowany na początku XIX. wieku. Budynki gospodarcze z początku XIX. wieku.

Marhaň – pałac klasycystyczny rodziny Dessewffów z początku XIX. wieku. Ze strony ulicy otoczony pierwotnym murem. Mogiła z okresu końca młodszej epoki kamienia. Znaleździło z epoki brązu. Były park pałacowy.

Kopriwnica – dwór klasycystyczny z początku XIX. wieku, przebudowany po roku 1945.

Želmanowce – pałac klasycystyczny rodziny Banów z początku XVIII. wieku.

ATRAKCJE TURYSTYCZNE

Bardejów

Miasto jest znanym ośrodkiem turystycznym. Posiada wiele zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Można tu skorzystać z zakwaterowania, wyżywienia oraz innych usług. W Bardejowie funkcjonują: kryty basen, trzy kąpieliska letnie, minigolf, siłownię, solaria, masaże, sauny i inne obiekty sportowe. Są tu bardzo dobre warunki do wypoczynku i uprawiania sportu. Imprezy kulturalno-społeczne, folklorystyczne oraz sportowe odbywają się tutaj przede wszystkim podczas letniego sezonu turystycznego. Okolice miasta, Bardejowskie Kupele, Mihalów i Mnichowski Potok oferują szerokie możliwości uprawiania aktywnej turystyki, a podczas okresu zimowego zjazdów na nartach itp.

Klub jazdy konnej NOWOTNY (Abrahamowce)

Kursy jazdy konnej dla początkujących i zaawansowanych, jazda rekreacyjna po okolicy, hipoterapia i wycieczki do okolicy na powozie z końskim zaprzęgiem.

Kontakt: Ján Novotný, Abrahámovce 77, 086 43 Bardejów

Tel. : 054/ 479 23 50, 0907 332 471

Hodowla koni – Jozefína Knapíková (Bardejów – Dlhá Luka)

Szkoła jazdy konnej, jazdy do okolicy, letnie imprezy sportowe konne, parkur, możliwość skorzystania powozów przy świątecznych okazjach.

Kontakt: Jozefína Knapíková, Pod kútmi 29, Dlhá Lúka, 085 01 Bardejov.

Tel. : 054 / 474 65 85, 0903 907 775,

Sztuczne jezioro Welka Domasza

Leży w środkowym biegu rzeki Ondawy. Jego powierzchnia jest 1510 ha, przeciętna głębokość 18 m, maksymalnie 32 m. Ma pięć areałów rekreacyjnych: Dobra, Polany, Holczykowce, Nowa Kelcza i Walków.

Sprzyjający klimat, podgórski charakter regionu, czysta woda i czyste powietrze to walory, dzięki którym Domasza jest ulubionym miejscem pobytów rekreacyjno-sportowych. Występuje tu wiele gatunków ptactwa wodnego. W ośrodkach rekreacyjnych stworzone są odpowiednie warunki do zakwaterowania i wyżywienia. Domasza jest wymarzonym miejscem dla wędkarzy i grzybiarzy. Okolice pozwalają na długie spacery lub uprawianie turystyki pieszej na szlakach górskich otaczających Domaszę. Walków jest jednym z najpiękniejszych i najczęściej zwiedzanych rekreacyjnych obszarów Wielkiej Domaszy. Znajduje się na zachodnim brzegu średniej części jeziora i składa się dwóch części: Walków i Tiszawa. Na Walkowie znajduje się 219 domków letniskowych i 51 obiektów rekreacyjnych o łącznej liczbie 1076 miejsc noclegowych. W części Walków znajduje się dobrze utrzymana plaża, wypożyczalnia artykułów sportowych kiosk z prasą i sklep spożywczy. Oprócz tego można korzystać z wielu możliwości zakwaterowania, wyżywienia i posiłku. W pobliżu Hotelu JUVENTUS znajduje się mały basen.

Stropków

Podczas sezonu zimowego można w ośrodku „Pod Vlekom” skorzystać z wyciągu narciarskiego i dwóch tras zjazdowych oraz z sztucznie zaśnieżanego zbocza narciarskiego. Okolica jest idealna do treningów kondycyjnych z możliwością korzystania ze szkolnych siłowni i sal gimnastycznych. W mieście znajduje się kąpielisko letnie, korty tenisowe oraz boiska sportowe.

Wieś **Tokajik** razem z innymi miejscowościami wpisana jest do historii zabytkowych miejsc Słowacji z okresu II. wojny światowej. Partyzanci uniemożliwiali okupantom transport materiału wojskowego, dostarczanie rezerw na front itp. Okupanci mścili się za to na cywilnych obywatelach. Zemsta ta dotknęła i wsi Tokajik. Tragedia ta znana jest pod nazwą „Krwawa niedziela w Tokajiku”. Faszysti w dniu tragedii zamordowali 32 niewinnych mężczyzn i niemal cała wieś uległa popiołowi. Tylko kościół i odległy domek, w którym się schowali dwaj naoczni świadkowie tragedii nie zostały zniszczone. W roku 1959 zbudowano na miejscu masakry kamienny pomnik. Na cmentarzu wiejskim został zbudowany pomnik dla „Bohaterów Tokajickich”. Przy okazji 25. rocznicy tragedii zostało założone muzeum i pokój pamiętny w stylu półkrypty.

Obserwatorium Astronomiczne Roztoky

To wyspecjalizowana instytucja kulturalno-naukowa, gdzie są wspaniałe warunki do prowadzenia obserwacji nieba i organizowania różnych imprez

w trzypiętrowym zrębowym budynku z roku 1928. Przy budynku znajduje się obserwatorium astronomiczne z kopułą i teleskopem o średnicy soczewki 400 mm, wyposażonym w fotoelektroniczny fotometr i kamerę CCD ST8. Pozostałe wyposażenie umożliwia organizowanie ekspedycji astronomicznych i innych działań. Jednocześnie można skorzystać z noclegów w obserwatorium, znajdującym się w niemal dziewiczej przyrodzie.

Mikowa

Wieś to miejsce urodzenia rodziców Andy Warhola, wybitnego artysty pop-artu. W ciągu całego roku funkcjonuje we wsi zielona szkoła. Można skorzystać tu z siłowni i biblioteki. Wieś jest otoczona piękną przyrodą.

ZOO park Stropków

ZOO park został otwarty w roku 1984. Jest jedynym tego rodzaju na Słowacji. Oprócz prezentacji ciekawych dzikich zwierząt w 40 wolierach prowadzi hodowlę zachowawczą. Do najciekawszych zwierząt hodowanych w parku należą: dzikie, drapieżniki, żółwie, ozdobne gatunki drobiu.

Wizytę uprzyjemni także wyciąg krzesełkowy, bufet „Czerwony Kapturek” z wilkiem w chatce, miejsca zabaw dla dzieci oraz możliwość obejrzenia 15 minutowej projekcji o ZOO.

Szandal

W miejscowości i bliskiej okolicy są bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki. W Hotelu Horal można skorzystać z usług noclegowych, restauracyjnych oraz z sauny i basenu. Można również skorzystać z jazdy konnej, jazdy powozem, saniami, natomiast zimą można jeździć na nartach. Różnica wysokości zjazdu wynosi 346 m (180 – 526 m. n. p. m.). Dzięki temu jest tu wiele trudnych tras rowerowych. Podczas sezonu letniego można oglądać hodowlę jeleni.

Centrum rekreacyjne Makowica, Niżna Polianka

Ośrodek całoroczny. Znajduje się tutaj kąpielisko letnie, w okolicy istnieją dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej oraz na motocyklach. W okresie zimowym można skorzystać z wyciągu narciarskiego. Przejście graniczne do Polski jest oddalone tylko 3 km od ośrodka.

Letnie kąpielisko o rozmiarach około 50 x 60 m, i głębokości od 0 do 3,5 m ma pojemność 4 100 m³ wody. Kąpielisko posiada skocznię. W areale kąpieliska może wypoczywać 1500–2000 ludzi. Otwarte

jest od 10.00 godz. do 19.00 godz., w przypadku dobrej pogody do 22.00 godz..

Centrum narciarskie posiada trzy wyciągi TATRAPOMA, które mogą za godzinę wyciągnąć 1930 osób. Dwie trasy zjazdowe są przeznaczone dla zaawansowanych narciarzy, jedna dla początkujących. Dotychczas centrum nie posiada sztucznego zaśnieżenia. Podczas całego sezonu można jeździć na naturalnym śniegu ubijanym ratrakiem Kässbohrer. Możliwość zamówienia instruktora do nauki jazdy na nartach. Jeździć można codziennie od 9.00-16.00 godz..

Kontakt: Tel. : 0903 618 042, 054/47 98 645, www.makovica.sk

Wodny świat Švidník – kúpeľisko

Jest to idealne miejsce do wypoczynku dla zwiedzających wszystkich wiekoJest to idealne miejsce do wypoczynku dla osób w różnym wieku. Podstawową atrakcją ośrodka są baseny z podgrzewaną wodą oraz urządzenia do zabawy w wodzie. Znajduje się tutaj basen dla osób pływających (50x25m), basen dla osób nie umiejących pływać (25x12m) i brodzik dla dzieci (8x4m). W ośrodku się znajdują także boiska do uprawiania siatkówki plażowej oraz piłki nożnej. W ośrodku można skorzystać z usług szybkiego wyżywienia. Dzieci mogą skorzystać z bogato wyposażonego placu zabaw.

Centrum narciarskie Regetovka

Centrum znajduje się 18 km na północ od Bardejowa na poziomie 520 aż 760 m. n. p. m. Można skorzystać z trzech tras zjazdowych o długości 400 – 600 m z przewyższeniem 80 – 170 m i z 6 wyciągów, które mogą wyciągnąć 3200 ludzi za godz. Centrum posiada sztuczny system zaśnieżenia. Możliwość jazdy wieczornej w czasie od 18.00 do 21.00 godz. Przygotowane są i trasy do narciarstwa biegowego. Około 3 km od centrum znajduje się przejście graniczne do Polski dla turystów (Kupele Wysowa 5km).

Czynne codziennie od 9.00 do 16.00 godz. Warunki śniegowe na www.transunit.sk

Kontakt: 054/472 6195, 0905/253 260, 0905/666 554,

Medvedie – Szarbow

We wsi Medvedie się znajduje schronisko turystyczne, z którego można korzystać w ciągu całego roku. Idealne do organizowania zielonej szkoły i innych społecznych imprez. W okolicy się znajdują wyciągi narciarski idealne dla szkół jazdy na nartach.

Szarbow jest znanym centrum sportów zimowych. Znajduje się 15 km od Švidníka. Z tras zjazdowych mogą korzystać zaawansowani i początkujący narciarze.

Kontakt: 054/759 3322, Medvedie

0907 940 167, Šarbov

Centrum narciarskie Stebnická Huta

Centrum znajduje się 17 km na północ od Bardejowa 500 – 700 m. n. p. m. Można korzystać z dwóch tras zjazdowych o długości 900 i 1000 m z przewyższeniem 170 m. Centrum idealne dla początkujących i zaawansowanych narciarzy oraz snowboardzistów. Wyciągi narciarskie mogą wyciągnąć 900 osób za godzinę. Trasy zjazdowe oraz trasy do narciarstwa biegowego są ciągle regulowane i przygotowane do korzystania. W areale znajduje się bufet oraz wypoczalnia, serwis i przechowalnia nart.

Czynne codziennie od 9.00 do 16.00 godz.

Kontakt: 054/472 6195, 0905/253 260, 0905/666 554

Krzyże

Całoroczny ośrodek turystyki. Możliwość korzystania z pełnych usług z zakresu turystyki. Pogórze Czergowskie stwarza dobre warunki do pobytów indywidualnych i rodzinnych, prowadzenia obozów dla dzieci, zielonych szkół, obozów sportowych, szkół narciarskich itp. W sezonie zimowym istnieją tu bardzo dobre warunki do uprawiania narciarstwa zjazdowego i biegowego. Niektóre trasy biegowe prowadzą po szczytach Pogórza Czergowskiego.

Hertnik

Ośrodek całoroczny. W pięknym otoczeniu Pogórza Czergowskiego stworzono możliwości do uprawiania turystyki. We wsi się znajduje staw do wędkowania. W sezonie zimowym istnieją tutaj dobre warunki do uprawiania narciarstwa zjazdowego i biegowego.

Cygelka

Są tu dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. W pobliżu znajduje się przejście graniczne do Polski (Kurów-Muszynka), co stwarza możliwość wycieczek do polskich uzdrowisk Krynica i Wysowa.

ŁOWIECTWO

W rewirach łowieckich w regionie występuje jeleń karpacki, sarna i dzik. Jest także wilk, borsuk, lis, ryś, dziki kot i kuna leśna. Wiele kół łowieckich oferuje odstrzał zwierząt szczególnie jeleni, saren, i dzików za opłatą. W miesiącach zimowych można polować także na wilki, rysie i lisy. Koła łowieckie posiadają domki, w których można skorzystać z noclegów i wyżywienia.

Szczegółowych informacji o warunkach polowań udzielają Okresný poľovnícky zväz

Okresna organizacja w Svidníku. Ul. Centralna tel.: 054/7524886

Okresna organizacja w Bardejowie tel.: 054/4723925

Okresna organizacja w Stropkowie. Ul. Hlavna 52 tel : 054/7424488

WĘDKARSTWO

Region Górnego Szarisza stwarza wiele możliwości dla wędkarzy. Dobre warunki do wędkowania są w rzekach oraz sztucznym jeziorze Domasza.

- Sztuczne jezioro Domasza tel.: 054/7492210

- Stropków, staw Ondava tel.: 054/7422727

- Stropków, staw Bokša tel : 054/7422727

- Giraltovce, staw tel.: 054/7322447

- Vyšný Orlík, staw tel.: 054/7521835

WYCIECZKI PO OKOLICY

Preszów – miasto wojewódzkie, centrum kulturalne i historyczne Szariszu, wiele zabytków, muzeów i galerii. Powstało w XII. wieku. Największy rozwój podczas XIV.–XVI. wieku. Ratusz miejski z lat 1511–1520. Gotycki kościół farny z drugiej połowy XIV. wieku. Zabytkowe urządzenia techniczne do zdobywania soli.

Medzylaborce – miasto powiatowe z muzeum Sztuki Nowoczesnej rodziny Warholów ze zbiorem oryginałów Andiego Warhola.

Humenne – miasto powiatowe, renesansowy pałac z roku 1610 zbudowany na miejscu poprzedniego zamku gotyckiego, przebudowany w latach 1760–1770. Obecnie siedziba Muzeum Narodowego.

Stara Lubovnia – miasto z XIV. wieku, powiatowe miasto, w okolicy się znajdują ruiny gotyckiego Lubowianskiego zamku z XII. wieku, Skansen Zamagurskiej Wsi oraz wiele zabytków historycznych i kulturalnych oraz późnorennesansowych i klasycystycznych domów.

Czerwony klasztor – jest narodowym zabytkiem kulturalnym. Pozostaje z kościoła i klasztoru karmelitańskiego z XIV. wieku, który został barokowo przebudowany w XVIII. wieku. Dzisiaj jest siedzibą ekspozycji muzeum. W pobliżu przepływa rzeka Dunajec z malowniczymi wąwozami i zakolami, i możliwością żeglugi na tratwach. Obszar należy do Pienńskiego Parku Narodowego.

Przez region Górnego Szarisza prowadzą drogi państwowe I. i II. klasy, które umożliwiają także zwiedzanie sąsiednich regionów.

Droga I/73 prowadzi z Preszova przez Giraltovce a Swidnik do Polski.,

Droga I/77 prowadzi z Popradu przez Staru Lubovniu, Bardejów, Swidnik, Stropków, Wranow nad/Toplou na Ukrainę.

Droga H/557 łączy Stropkov z miastami Wranów nad/Toplą i Humenne, prowadzi obok jeziora Domasza.

Droga H/575 łączy Stropków z miastem Medzylaborce.

Ubytovanie a stravovanie ✧ Noclegi i wyżywienie
✧ Accommodation and food facilities

Názov a adresa zariadenia	Ubytov. kapac. 	Rešt. Kapac. 	Telefón
Bardejov			
Hotel Bellevue, Mihaľov	54	60	054/472 8404
Penzión Kopačka, Mihaľov	20	50	054/474 8863
Privät u Jozefa, Mihaľov	8		054/472 4719
Športhotel, Kutuzovova	60	120	054/472 4949
Club Štadión Družstevná	11	120	054/472 2478
Zlatý Bažant, Hurbanova		80	054/472 4974
Zlatá Koruna, Radničné nám.		70	054/472 5310
Gril Pizzéria, Radničné nám.		45	054/472 9638
Roland reštaurácia–pizza Radničné nám.		80	054/472 9220
Café–restaurant Hubert, Radničné nám.		42	054/474 2603
Penzión SOU, Pod Vinbargom	200	300	054/472 4010
Tur. ubytovňa SOUP, Štefánikova	42	150	054/474 8489
Tur. ubytovňa SOU SZVD, Partizánska	40	40	054/472 2918
Tur. ubytovňa SPŠ Komenského	35	120	054/472 2558
Rekr. stredisko Kamarát, Mníchovský potok	100	140	054/474 8335
Zariadenie JAS–BYT, Mníchovský potok	135		054/474 8827
Penzión Semafór, Kellerova	16		054/474 4433
Reštaurácia na bráne, Hviezdoslavova		74	054/472 2348
Staničná reštaurácia		50	054/472 5339
Hotel Šariš	40	80	054/472 4373
I. Bandurič – ubyt. v súkr., Kellerova	6		054/472 3434
Privät Stanislav Kotulák, Hlavná 13, Dlhá Lúka	6		054/472 3842
Bardejovské Kúpele			
Pizza Afrodita		64	054/472 7148
Hotel Minerál	105	80	054/472 4122
Reštaurácia ľudových jedál		60	054/472 4491
Reštaurácia Prameň – Caffé restaurant		70	054/472 6502
Hotel Mier	68	68	054/488 8551
Reštaurácia China		45	054/474 2455
Salaš Lesná		60	054/474 2443

Názov a adresa zariadenia	Ubytov. kapac. 	Rešt. Kapac. 	Telefón
Motorest Villa Makovica			
Nižná Polianka	34	60	054/479 9114
Motorest Mark, Kľušovská Zábava		30	054/472 8713
Škola v prírode Chmeľová	65	65	054/479 8393
Škola v prírode Miková	65	65	054/749 5287
Rekreač. zar. Rekrea Nižná Polianka			054/479 9110
Turist. ubytovňa Hertník	42		054/479 1128
Horská chata Koliba, Hertník	7		054/479 1743
Motorest Čepcov, Kuková	4	120	054/732 2859
JMC – privat, Lužany pri Topli		4	054/732 2052

Svidník			
Hotel Hubert, Sov. hrdinov	20	70	054/752 3388
Hotel Rubín, Centrálna	68	125	054/752 4210
Reštaurácia u richtára		76	054/752 3749
Reštaurácia Družba		135	054/752 2561
SOU strojárske, Sov. hrdinov	80	80	054/752 1012
SOUO arm. gen. L. Svobodu, Bardejovská	80	90	054/788 2170
Reštaurácia Vermex		50	054/752 5169
Vináreň u Sv. Petra		50	054/752 0935
Caffé SIESTA, Centrálna		45	054/788 1820
Espresso Tempo		45	054/752 1039
Pizza Lugano, Sov. hrdinov		60	054/752 3990
Espresso Jednota		40	054/752 4626
Denný bar GRAND		50	054/752 2151
Motorest Alpínka Svidník		50	054/752 5328
Čerpacia stanica Hunkovce		45	054/759 3385
Motel RANČ Krajná Poľana	36	40	054/752 3060
Motel Poľana Krajná Poľana	10	40	0905 553 3528
Motorest Nádej Lodomirová	0	77	054/752 3674
Turistická ubytovňa Medvedie	72	72	054/759 3322
Reštaurácia ARMA, Vyšný Komárnik		35	054/759 3357
Roztoky Hvezdáreň		30	054/759 2320

Názov a adresa zariadenia	Ubytov. kapac. 	Rešt. Kapac. 	Telefón
Giraltovce			
Hotel ALFA, Duklianska	22	22	054/732 2498
Turist. ubytovňa Kračúnovce	46		054/732 2922
Motel JAMI Kračúnovce	8	50	054/732 2922
SOU SZSD Giraltovce	150		054/732 2510

Stropkov			
Hotel White Horse	40	200	054/742 4200
Turist.ubytovňa TJ Slávia	51		054/742 2717
Domov mládeže SOUP	100	140	054/742 2350
Domov mládeže SOUE	80	150	054/742 2934
Reštaurácia Poľovník		80	054/742 2367
Reštaurácia Victória		85	054/742 2219
Hotel Horal Šandal	50	60	054/742 2526
Reštaurácia Vamír, Breznica		60	054/746 1123

Domaša – Valkov			
Rekreač. zariad. JAS Bardejov	44		054/749 1336
Hotel JUVEN	40	40	054/749 1334
Hotel Šport	60	60	054/749 1322
Rekreač. zariad. OZ KOVO–TESLA	120		054/749 1335
Rekreač. zar. SVIK Svidník	80		054/749 1314
Hotel Pláž	120	90	054/749 1333
Ubytovňa OÚ Bžany	171		054/749 1312
Rekreač. zar. PD N. Olšava	36		054/749 1339
Rekreač. zar. Hydina Prešov	30		054/749 1313
Rekreač. zar. Slávia Stropkov	16		054/742 2717
Rekreač. zar. KOVO–SIPOX	22		054/749 1250
Reštaurácia Rumpel		35	054/749 1319
Reštaurácia Milan Berik		20	054/742 3846
Hotel JAMI, Turany nad Ondavou	48		0905 973 861
Hotel ZIPPKA, Turany nad Ondavou	50		054/749 1334
Chata Liptov, Bžany	40		054/749 4118
Chat. Osada Olčák, Bžany	65		054/749 1495

Hotel RUBÍN, Svidník

Vináreň u sv. Petra, Svidník

Benzinka HUNKOVCE

Caffé SIESTA, Svidník

*Motorest POĽANA
Krajná Poľana*

Motel JAMI, Kračúnovce

Hotel HORST, Stropkov

Hotel ALFA, Giraltovce

Penzión MILKA, Domaša – Valkov

Rekreačné zariadenie TATRA, Domaša – Valkov

Lyžiarske vleky – Wyciągi narciarskie – Ski-tows

Názov	Dĺžka (m)	Kapacita (os/hod)	Výškový rozdiel	Tel.:
Stropkov	800	500	181 m	054/7422717
Stropkov	230	300	30 m	054/7422717
Miková	300	300	20 m	054/7495287
Miková	200	300	15 m	054/7495287
Domaša Valkov	250	300	10 m	054/7491335
Šandal	300	200	25 m	054/7422308
Svidník	500	500	190 m	054/7522589
Giraltovce	300	450	30 m	054/7322502
Giraltovce	100	150	105 m	054/7322502
Nižný Komárnik	509	900	157 m	054/7522924
Nižný Komárnik	300	500	92 m	054/7522924
Šarbov	500	1 000	110 m	0907 940167
Medvedie	400	350	67 m	0905 341115
Medvedie	350	250	65 m	0905 341115
Regetovka	420	800	90 m	0907 955583
Regetovka	600	800	170 m	0907 955583
Regetovka	350	400	110 m	0905 253260
Regetovka	420	300	90 m	0905 253260
Regetovka	250	300	70 m	0907 955583
Stebnicka Huta	900	900	170 m	0905 903046
Nižná Polianka	900	1 200	186 m	0903 635710
Nižná Polianka	300	532	80 m	0903 635710
Nižná Polianka	150	200	40 m	0903 635710

Banka a zmenáreň ♦ Bank i kantor ♦ Bank and Exchange

Bardejov

☐ Devín banka, Hurbanova 19	054/4729779
☐ Istrobanka, expozitúra, Hviezdoslavova	054/4726618
☐ OTP, Radničné nám. 10	054/4746131
☐ Prvá komunálna banka, Radničné nám. 36	054/4728993
☐ Slovenská poľnohospodárska banka, Dlhý rad 17	054/4725116
☐ Slovenská sporiteľňa, filiálka, Radničné nám. 22	054/4725324
☐ Slovenská sporiteľňa, pobočka, Partizánska 2850	054/4722103
☐ Všeobecná úverová banka, ul.Kellerova 1	054/4722671
☐ VÚB Wüstenrot, ul. Kellerová 1	054/4748859
☐ CK DANTUR	054/4746424
☐ CORADO s.r.o.	054/4725457

Svidník

☐ OTP Banka Slovensko, ul. Centrálna 765/11	054/7522646
☐ Poštová banka, ul. Stropkovská 633/3	054/7521037
☐ Slovenská sporiteľňa, pobočka, ul. Centrálna 812/13	054/7521157
☐ Všeobecná úverová banka, ul. Centrálna 548/5	054/7522259

Giraltovce

☐ Slovenská sporiteľňa, ul. Duklianska	054/7322426
☐ Všeobecná úverová banka, ul.Duklianska	054/7322681

Stropkov

☐ Slovenská sporiteľňa, Hlavná 1737/61	054/7422133
☐ Všeobecná úverová banka, ul. Mlynská 692/1	054/7423721
☐ Tržnica, ul. Hlavná (býv. hotel Tokajík)	

Polícia ♦ Milícia ♦ Police

Bardejov

☐ Mestská polícia Bardejov	054/4725287
☐ Policajný zbor SR, Bardejov	0961 841111
☐ Policajný zbor SR, Hraničné oddelenie, Becherov	054/4798439
☐ Policajný zbor SR, Hraničné oddelenie, Kurov	054/4795155
☐ Policajný zbor SR, Hraničné oddelenie, Nižná Polianka	054/4799133
☐ Policajný zbor SR, Obvodné oddelenie, Raslavice	054/4792205
☐ Policajný zbor SR, Policajná stanica, Kružľov	054/4795133
☐ Policajný zbor SR, Policajná stanica, Zborov	054/4798335

Svidník

☐ Mestská polícia Svidník	054/7522398
☐ Policajný zbor SR, Svidník	0961 851111
☐ Policajný zbor SR, Hraničné oddelenie, Dlhoňa	054/7594233
☐ Policajný zbor SR, Hraničné oddelenie, Vyšný Komárnik	054/7593327

Giraltovce

☐ Mestská polícia Giraltovce	054/7322229
☐ Policajný zbor SR, Giraltovce	054/7322333

Stropkov

☐ Mestská polícia Stropkov	054/7423853
☐ Policajný zbor SR, Stropkov	054/7423333
☐ Policajný zbor SR, Turany nad Ondavou	054/7491233

Cestovné kancelárie ✦ Biura podróży ✦ Travel Agencies

Bardejov

☐ BB TOUR, Bardejov, ul. Dlhý rad	054/4746288
☐ CK BUCHALA TOUR, Bardejov, ul. Slovenská 5	054/4729365
☐ CK SPIRIT, Bardejov, Radničné nám. 21	054/4726273
☐ DANTOUR, Bardejov, ul. Partizánska 4	054/4746424
☐ GLOBTOUR, Bratislava s.r.o., Bardejov, Radničné nám. 21	054/4726273
☐ JASON TRAVEL SLOVAKIA s.r.o., Bardejov, ul. Dlhý rad 17	054/4881061
☐ SATUR TRAVEL, a.s., Bardejov, Radničné nám. 46	054/4722082
☐ SLOWACIA TRAVEL, Bardejovské Kúpele	054/4744871

Svidník

☐ BUSTOUR, Svidník, ul. Centrálna 274	054/7522931
☐ CK EUROTOUR, Svidník, ul. Sov. hrdinov 627	054/7525234
☐ M—TOUR, Svidník, ul. Sov.hrdinov 413/54	054/7521162
☐ SATUR TRAVEL a.s., Svidník, ul. Centrálna 80	054/7522151

Stropkov

☐ CK EUROTOUR, Stropkov, ul. Hlavná 52	054/7422509

Informácie ✦ Ważne informacje ✦ Information

Bardejov

☐ Informačné centrum mladých, Bardejov, ul. Kláštorňa 25	054/4728264
☐ Turisticko – informačné centrum Bardejov	054/4726273
☐ Rozvojová agentúra horného Šariša v Bardejove	054/4723271

Svidník

- ☐ Regionálna rozvojová agentúra Svidník, ul. MUDr. Pribulu 1
- ☐ Informačné centrum Svidník, ul. Sov. Hrdinov

054/7881390(2)
054/7520461

Stropkov

- ☐ Turisticko – informačné centrum Stropkov

054/7423167
0907 948773

Čerpacie stanice ♦ Stacje benzynow ♦ Filling station

Bardejov

- ☐ Bardejov, Kúpeľná cesta
- ☐ Bardejov, Prešovská cesta
- ☐ Bardejov, Prešovská cesta
- ☐ Nižný Tvarožec
- ☐ Raslavice
- ☐ Tarnov

054/4723588
054/4722888
054/4722868
054/4794438
054/4792213
054/4795527

Svidník

- ☐ Svidník, Sov. hrdinov
- ☐ Svidník, areál SAD
- ☐ Svidník, LPG ul. Stropkovská
- ☐ Hunkovce

054/7521334
054/7881840
054/7525152
054/7593385

Giraltovce

- ☐ Giraltovce, ul. Duklianska
- ☐ Giraltovce, ul. Prešovská

054/7322419
054/7322188

Stropkov

- ☐ Stropkov, ul. Hviezdoslavova

054/7422525

Autocampingy ♦ Autocampingy ♦ Campings

- ☐ Rekreačná oblasť Domaša – Tišava
- ☐ Rekreačná oblasť Domaša – Valkov

054/7491237

Autoopravovne ♦ Warsztaty samochodowe ♦ Car repair services

Bardejov

- ☐ Bardejov, ul. kpt. Nálepku 17
- ☐ Bardejov, Š–Autoservis, ul. Priemyselná 20
- ☐ Bardejov, DAEWOO, ul. Štefánikova 90
- ☐ Bardejov, pneuservis, Radničné nám. 33
- ☐ PNEUAUTOSERVIS, Dubinné 34

054/4725261
054/4725141
054/4728330
054/4724030
054/7391304

Svidník

☐ Svidník, Siroka, ul. Dlhá 70	054/7523913
☐ Svidník, lakovnícke práce, Čema	0905 304296
☐ Svidník, čerpacia stanica	054/7522678
☐ Svidník, autoklapiarske práce, SNP 44	054/7523570
☐ Ladomirová, J. Bojčák a synovia	054/7520883
☐ Svidník, SAD, ul. Centrálna	054/7521155
☐ Svidník, 3+S Interguma, ul. čat. Nebiljaka	054/7524370
☐ Pneuservis Hudák, Sov. hrdinov	0907 535649
☐ Matkobiš, Stropkovská	0905 347983

Giraltovce

☐ Giraltovce, Stavprast, ul. Duklianska	054/7322305
☐ Giraltovce, Petromin, ul. Prešovská	054/7322188
☐ Giraltovce, pneuservis Juraj Imrich	054/7322040
☐ Giraltovce, Petromin, ul. Prešovská	054/7322188
☐ Giraltovce, PNEUTEST, ul. Tehelná	054/7364731

Stropkov

☐ Stropkov, čerpacia stanica, ul. Hviezdoslavova	054/7422525
☐ Stropkov, autoopravárenstvo – Ľuboš Kizák, ul. Vranovská	054/7423882
☐ Škoda autoservis Sitníky	
☐ Stropkov, Š–Autoservis, ul. Požiarická	054/7422650
☐ Stropkov, čerpacia stanica, ul. Hviezdoslavova	054/7422525

Lekárň ♦ Apteka ♦ Chemist

Bardejov

☐ Bardejov, Radničné nám. 43	054/4727562
☐ Bardejov, sv. Jakuba 17	054/4724414
☐ Bardejov, sv. Jakuba 21	054/4722847
☐ Bardejov, Pharmacia, ul. Dlhý rad 6	054/4882705
☐ Bardejov, Na Vimbargu, ul. J. Grešáka 10	054/4754337
☐ Bardejov, ul. Kláštorská 29	054/4881330
☐ Bardejov, ul. Komenského – OD	054/4726468
☐ Bardejov, Wolkerova 11	054/4744325
☐ Bardejovská Nová Ves, Nám. L. Benku 9	054/4744434
☐ Bardejov, Kamilka, Obrancov mieru	054/4744428
☐ Bardejov, pri Detskej poliklinike, Partizánska 4	054/4726353
☐ Gaboltov, Gaboltov 52	054/4794432
☐ Kružlov	054/4795130
☐ Raslavice, U Raka	054/4792203
☐ Zborov	054/4798332

Svidník

- ☐ Svidník, CENTRÁL, ul. Centrálna 2
- ☐ Svidník, DANKA, areál NsP
- ☐ Svidník, Nemocničná lekáreň, MUDr. Pribulu 2
- ☐ Svidník, Tilia, ul. Centrálna 422/13
- ☐ Svidník, U sv. Petra a Jakuba, areál NsP
- ☐ Svidník, UNICUM, ul. Sov. hrdinov 164/64

054/7520995
054/7524334
054/7521127
054/7521629
054/7525358
054/7881095

Giraltovce

- ☐ Giraltovce, DAMILA, ul. Kukorelliho 334/18

054/7364584

Stropkov

- ☐ Stropkov, Kappa, ul. akad. Pavlova 312
- ☐ Stropkov, ul. Hlavná 1649
- ☐ Galenos, Hlavná 1544/65
- ☐ Turany nad Ondavou

054/7423543
054/7422213
054/7181170
054/7491349

Tiesňové volania ♦ Telefony alarmové ♦ Emergency calling

☐ Polícia	158
☐ Zdravotníctvo	155
☐ Požiarna ochrana	150
☐ Ohlasovňa porúch, spoje	129

Taxislužba ♦ Radio Taxi ♦ Taxi

Bardejov

- ☐ Taxi FIAT
- ☐ Taxislužba, Jiří Hejda

054/4727272
054/4726565

Svidník

- ☐ Svidník, DODA Taxi
- ☐ Svidník, Prima taxi
- ☐ Svidník, Taxi renault
- ☐ Svidník, Taxi Sicília
- ☐ Svidník, Taxislužba Benzinol
- ☐ Svidník, Taxislužba František Vojček
- ☐ Svidník, Taxislužba Valerij Pindar

054/7520990
054/7525255
0903 854856
054/7520990
0904 630152
054/7524939
054/7523547
054/7524906

Giraltovce

- ☐ Giraltovce, Taxislužba Viliam Hospodár

054/7322424

Stropkov

- ☐ Stropkov, Taxi centrálna

054/7424444

Kultúrno–športové akcie ♦ Cultural and sport events ♦ Imprezy kulturalno–sportowe

Január ♦ Styczeń ♦ January

Svidník, MsKS Svidník – Svidnícky divadelný festival
Stropkov, MsKS Stropkov, Talentárium

054/7521892

054/7422205

Apríl ♦ Kwiecień ♦ April

Svidník, MsKS Svidník, Výtvarný Svidník
Stropkov, MsKS Stropkov, Rozprávkový Stropkov

054/7521892

054/7422205

Máj ♦ Maj ♦ May

Svidník, MsKS, Makovická struna
Giraltovce, MsÚ, Folklórny festival Topľanskej doliny
Giraltovce, MsÚ, Rybárske preteky
Nižná Olšava, OcÚ, Folklórny festival

054/7521628

054/7322502

054/7322502

054/7494146

Jún ♦ Czerwiec ♦ June

Svidník, Slávnosti kultúry Rusínov – Ukrajincov v SR
Bardejov, MsÚ, Celoslovenská prehliadka dychových hudieb
Raslavice, OcÚ, Šarišské slávnosti piesní a tancov
Kružľov, OcÚ, Obvodové slávnosti kultúry
Raslavice, OcÚ, Jazdecké preteky
Hertník, OcÚ, Duchovná a národná pieseň
Giraltovce, MsÚ – Detská populárna pieseň, festival
Domaša – Valkov, OcÚ Bžany, Otvorenie sezóny na Domaši
Stropkov, MsÚ, Vytvalostný beh „Stropkovská dvadsiatka“

051/7725314

054/4723253

054/4792222

054/4795137

054/4792222

054/4791128

054/7322502

054/7491237

054/7422371

Júl ♦ Lipiec ♦ July

Bardejov, MsÚ, Rolandove hry – mestské hry
Bardejovské Kúpele, Medzinár. organový festival J. Grešáka
Beloveža, OcÚ, Slávnosti kultúry Rusínov–Ukrajincov
Stebník, OcÚ, Magurské slávnosti
Svidník, kultúrne leto

054/4723253

054/4774470

054/4797202

054/4798327

054/7521893

August ♦ Sierpień ♦ August

Becherov, OcÚ, Vystúpenie folklórnych súborov
Hažľín, OcÚ, Folklórny Hažľín
Bardejov, MsÚ Bardejov, výstava Bardkontakt
Bardejov, MsÚ Bardejov, Bardejovský jarmok
Giraltovce, MsÚ Giraltovce, Jazdecké preteky
Stropkov, MsÚ Stropkov, Stropkovský jarmok
Stropkov, Bechera, Preteky „O Stropkovskú zlatú podkovu“
Domaša – Valkov, OcÚ Bžany, Miss Domaša – Valkov
Domaša – Valkov amfiteáter, OcÚ Bžany, RockFest

054/4798316

054/4767305

054/4723666

054/4723253

054/7322502

054/7422371

054/7428127

054/7491237

054/7491237

September ♦ Wrzesień ♦ September

Svidník, MsÚ Svidník, Dukelský beh mieru
Svidník, MsÚ Svidník, Deň remesiel
Nižný Komárnik, Rekonštrukcia bojov o výšinu Obšar

054/7521098

054/7521098

054/7521398

Október ♦ Październik ♦ October

Svidník, MsÚ, Spomienkové oslavy „Dňa obetí Dukly“

054/7521098

November ♦ Listopad ♦ November

Svidník, MsÚ Svidník, Predvianočné predajné trhy
Giraltovce, MsÚ, Giraltovský hudák, súťaž ľudových piesní

054/7522198

054/7322502

Bardejov

- BUS

- ☐ Bardejov, SAD, OZ Bardejov 054/4723121
  - ☐ Bardejov – Praha: 5.15 – 17.30, 16.45 – 6.00, 18.00 – 6.00
  - ☐ Bardejov – Bratislava: 5.45 – 16.20, 6.05 – 14.23, 7.20 – 16.55, 8.45 – 18.00, 18.30 – 4.45, 19.10 – 5.05
  - ☐ Bardejov – Košice: 4.30 – 6.20, 5.30 – 7.07, 6.30 – 8.12, 6.37 – 8.12, 7.40 – 9.17, 8.40 – 10.20, 10.52 – 12.40, 12.00 – 13.40, 14.10 – 15.29, 13.37 – 15.30, 14.45 – 16.22, 15.40 – 17.25, 16.40 – 18.20

- VLAK

- ☐ Bardejov, ŽS Bardejov 054/4724283
  - ☐ Bardejov – Prešov (vlak): 3.54 – 5.05, 5.16 – 6.28, 7.35 – 8.45, 11.40 – 12.50, 14.19 – 15.31
  - ☐ vnútroštátne z Bardejova, Kysaku, Prešova a Košíc

Svidník

- BUS

- ☐ Svidník, SAD, prevádzka Svidník 054/7521155
  - ☐ Svidník – Praha: 17.25 – 6.00
  - ☐ Svidník – Krosno (PR): 6.30 – 8.08
  - ☐ Svidník – Bratislava: 6.45 – 18.50
  - ☐ Svidník – Košice: 5.25 – 7.40, 5.40 – 7.45, 8.05 – 10.25, 11.00 – 13.20, 15.00 – 17.10

Giraltovce

- ☐ Giraltovce, SAD, prevádzka Giraltovce 054/7322238

Stropkov

- ☐ Stropkov, SAD, prevádzka Stropkov 054/7423308
  - ☐ Stropkov – Praha: 17.40 – 6.00
  - ☐ Stropkov – Bratislava: 7.00 – 18.50
  - ☐ Stropkov – Košice: 5.55 – 8.10, 6.55 – 8.45, 8.55 – 11.10

- LIETADLO

- ☐ Košice – Bratislava